

Promemoria

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen

Anpassade regler för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor

Fi2019/03538/FPM

Oktober 2019

Innehållsförteckning

1	Promemorians huvudsakliga innehåll	4
2	Lagförslag	5
2.1	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	14
2.3	Förslag till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)	15
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism	18
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution.....	20
3	Ärendet och dess beredning	21
4	Bakgrund.....	21
4.1	Understödsföreningar – en särskild form av försäkringsgivare	21
4.1.1	Allmänt om understödsföreningar	21
4.1.2	Tillgänglig statistik över befintliga understödsföreningar	22
4.2	Regleringen av understödsföreningarna – den historiska bakgrunden.....	24
4.2.1	Tidigare utredningar m.m.	24
4.2.2	Den ursprungliga övergångs- och undantagsregleringen – 2011 års reform	24
4.2.3	Förändringar i regleringen med anledning av Solvens II-direktivet	26
5	Överväganden och förslag	27
5.1	Allmänna utgångspunkter.....	27
5.1.1	En särskild kategori av försäkringsgivare bör ha viss särreglering inom ramen för försäkringsrörelselagen.....	27
5.1.2	Förhållandet till den gemensamma EU-regleringen	29
5.2	Den närmare utformningen av särregleringen	30
5.2.1	Delvis olika regler bör gälla för olika kategorier av understödsföreningar	30
5.2.2	Särregleringen för de större understödsföreningarna	31
5.2.3	Särregleringen för de mindre understödsföreningarna	32
5.2.4	Närmare om undantagen från försäkringsrörelselagen och den alternativa regleringen	33
5.3	Särskilt om verksamhet som avser försäkringsförmåner vid dödsfall	47

5.4	Följdändringar	49
5.5	Hanteringen av redan meddelade dispenser.....	51
5.6	Bör det införas någon särskild reglering av andra former av omvandling eller ombildning?	52
5.7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	52
6	Konsekvenser	53
6.1	Kort beskrivning av förslagen och berörda företag	53
6.2	Kostnader för företagen	54
6.3	Konsekvenser för det allmänna	55
7	Författningskommentar	57
7.1	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	57
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	63
7.3	Förslaget till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)	64
7.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution.....	65

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås regler som ger understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor möjlighet att kunna fortsätta med sin nuvarande verksamhet genom att omvandlas till försäkringsföreningar som är undantagna från delar av det regelverk som gäller för försäkringsföretag.

Förslaget innebär att i de delar där sådana undantag beviljas eller föreskrivs ska understödsföreningarna efter det att de har omvandlats till försäkringsföreningar i stället tillämpa en särskilt anpassad reglering. För de nu aktuella understödsföreningarna ska det även finnas möjlighet att ansöka om att få tillämpa den nuvarande särregleringen för små försäkringsföretag, liksom möjlighet att omvandlas till en försäkringsförening för vilken det inte gäller några särskilda undantag. Enligt förslaget ska det även finnas särskilda undantagsmöjligheter för verksamhet som avser vissa former av begravningsförsäkringar.

Förslagen föranleder ändringar i försäkringsrörelselagen (2010:2043), lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, revisorslagen (2001:883), försäkringsavtalslagen (2005:104), lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020.

2 Lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (2010:2043)

dels att 1 kap. 20 och 23 §§, 17 kap. 12 § och 18 kap. 10, 12 och 13 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas nio nya paragrafer, 1 kap. 19 d–19 j §§, 17 kap. 5 a § och 18 kap. 8 a §, och närmast före 1 kap. 19 d § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

***Undantag för
försäkringsföreningar som har
varit registrerade som
understödsföreningar***

19 d §

I samband med att en försäkringsförening får tillstånd att driva försäkringsrörelse får föreningen beviljas undantag från bestämmelser i denna lag, om föreningen

1. vid tidpunkten för ansökan om tillstånd är registrerad som understödsförening enligt den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar,

2. inte meddelar sådana försäkringar som avses i 7 § tredje stycket lagen om understödsföreningar i dess lydelse den 31 mars 2011,

3. uppfyller villkoren i 19 §, och

4. inte i samband med omvandlingen till försäkringsförening ändrar sin verksamhet så att den får en väsentligt ny inriktning eller utökad omfattning i förhållande till den verksamhet som föreningen drev när den var registrerad som understödsförening.

Föreningen får i så fall beviljas undantag från bestämmelserna i

– 2 kap. 10 § om kapitalbas när rörelsen påbörjas,

- 4 kap. 4 § om försäkringsfrämmande verksamhet,
- 5 kap. om tillgångar, skulder och försäkringstekniska avsättningar,
- 6 kap. 1–10 §§ om investeringar,
- 7 kap. om kapitalbas,
- 8 kap. om solvenskapitalkrav och minimikapitalkrav,
- 9 kap. om interna modeller,
- 10 kap. om företagsstyrning,
- 16 kap. om offentliggörande,
- 17 kap. 18–28 §§ om tillsyn,
- 18 kap. 4–9 §§ om ingripanden, och
- 19 kap. om grupp-tillsyn.

19 e §

En försäkringsförening som uppfyller villkoren i 19 d § och har genomsnittligt beräknade försäkringsförmåner per medlem eller annan ersättningsberättigad som understiger 50 procent av det prisbasbelopp som fastställs enligt 2 kap. 7 § socialförsäkringsbalken får i stället för att ansöka om undantag anmäla till Finansinspektionen att föreningen kommer att tillämpa den reglering som följer av denna paragraf och 19 f–19 j §§ och föreskrifter som har meddelats med stöd av 23 § 8–11.

Efter det att Finansinspektionen har tagit emot en anmälan enligt första stycket är försäkringsföreningen undantagen från de bestämmelser som anges i 19 d § andra stycket.

19 f §

Om något av de belopp som anges i 19 § första stycket 1–3 och 5 har överskridits under tre på varandra följande år, ska ett undantag enligt 19 d eller 19 e § upphöra att gälla från och med det fjärde året.

Om en försäkringsförening ändrar sin verksamhet så att den

får en väsentligt ny inriktning eller utökad omfattning i förhållande till den verksamhet som föreningen bedrev när föreningen beviljades tillstånd, får Finansinspektionen besluta att ett undantag enligt 19 d eller 19 e § ska upphöra att gälla.

En försäkringsförening ska snarast möjligt anmäla ett över-skridande enligt första stycket eller en ändring enligt andra stycket till Finansinspektionen.

19 g §

En försäkringsförening som har beviljats undantag enligt 19 d § eller är undantagen enligt 19 e § ska åtminstone ha

1. tillgångar som minst uppgår till ett belopp som motsvarar de beräknade försäkringsförmånerna med tillägg av ett belopp som motsvarar ett schablonberäknat kapitalkrav,

2. samtliga tillgångar placerade på ett aktsamt sätt, och

3. en organisation som säkerställer att föreningen styrs på ett sunt och ansvarsfullt sätt i medlemmarnas intresse.

En försäkringsförening som är undantagen enligt 19 e § får i stället för det som anges i första stycket 3 ha en styrelse som säkerställer att de kraven uppfylls.

19 h §

Följande bestämmelser i 13 kap. ska inte tillämpas på en försäkringsförening som har beviljats undantag enligt 19 d § eller är undantagen enligt 19 e §:

- 5 § om verksamhetskaptal,
- 6 § om stadgar,
- 7 § andra stycket om registrering m.m.,
- 9 a § om revisionsutskott,
- 14 § om rätt att besluta i föreningens angelägenheter,
- 18 a–18 e §§ om revision,

– 19–25 §§ om återbäring och annan användning av föreningens egendom,

– 39 § om företagsnamn, och

– 40 § om straff och vite.

De undantagna föreningarna ska inte omfattas av följande bestämmelser i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar:

– 10 kap. 3–10 §§ om insatsmission,

– 12 kap. 1–5 §§ om värdeöverföring,

– 13 kap. om vinstutdelning, och

– 14 kap. om gottgörelse.

För en försäkringsförening som är undantagen enligt 1 kap. 19 e § ska inte heller följande bestämmelser i 13 kap. tillämpas:

– 10 § om skyldighet att utse en verkställande direktör, och

– 18 § första stycket 3 och 4 om krav på att en revisor ska vara auktoriserad eller godkänd.

19 i §

Utöver det som föreskrivs om stadgarnas innehåll i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar ska stadgarna för en försäkringsförening som har beviljats undantag enligt 19 d § eller är undantagen enligt 19 e § innehålla uppgifter om

1. vilken typ av försäkringar rörelsen ska avse och om rörelse ska drivas utanför EES,

2. de villkor som ska gälla för inträde i föreningen,

3. försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunden för hur de ska beräknas,

4. villkor för utbetalning av försäkringsbelopp, och i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem,

5. villkor för belåning av försäkringsbrev hos föreningen och för fribrev och återköp, om sådana ska tillåtas,

6. villkor för återbäring och annan värdeöverföring, och

7. för vilka slag av försäkringar, i vilka situationer, intill vilket belopp och i vilken ordning uttaxering får göras hos medlemmarna och hur uttaxering ska genomföras

19 j §

I stället för 20 kap. 1 § första stycket första meningen och 2 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar ska en försäkringsförening som har beviljats undantag enligt 19 d § eller är undantagen enligt 19 e § ha företagsnamn som innehåller ordet understödsförening eller ordet försäkringsförening. Om en förening uteslutande eller huvudsakligen meddelar sjukhjälp får namnet i stället innehålla ordet sjukkassa.

Företagsnamnet får inte innehålla ordet erkänd eller ordet ömsesidig tillsammans med ordet försäkring.

Företagsnamnet ska tydligt skilja sig från firmor som har varit registrerade enligt den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar.

20 §¹

Undantag från denna lag i ett enskilt fall får beslutas helt eller till vissa delar för

1. försäkringsföretag som bara tillhandahåller försäkringsförmåner vid dödsfall, om förmånerna inte överstiger den genomsnittliga begravningskostnaden för en avliden person eller utgår i annan form än pengar, och

1. försäkringsföretag som bara tillhandahåller försäkringsförmåner vid dödsfall, om förmånerna inte överstiger den genomsnittliga begravningskostnaden för en avliden person eller utgår i annan form än pengar,

2. försäkringsföreningar som har varit registrerade som understödsföreningar enligt den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar och som driver sådan

¹ Senaste lydelse 2015:700.

*verksamhet som avses i 1 till-
sammans med annan verksamhet,
och*

2. lokala skadeförsäkringsbolag som bara meddelar försäkring enligt 2 kap. 11 § första stycket klass 18 (assistans) i form av naturaförmåner och vilkas årliga premieinkomst inte överstiger ett belopp som motsvarar 200 000 euro.

3. lokala skadeförsäkringsbolag som bara meddelar försäkring enligt 2 kap. 11 § första stycket klass 18 (assistans) i form av naturaförmåner och vilkas årliga premieinkomst inte överstiger ett belopp som motsvarar 200 000 euro.

23 §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. drivande av försäkringsrörelse för att uppfylla Sveriges åtaganden till följd av avtal mellan Europeiska unionen (EU) och Schweiz,

2. hur tillgångarna enligt 19 c § 1 ska definieras, placeras och värderas,

3. hur kapitalkravet enligt 19 c § 2 ska beräknas,

4. fastställande av garantibelopp enligt 19 c § 3,

5. kapitalbasens nivå, sammansättning och beräkningen av denna enligt 19 c § 4,

6. hur ett företagsstyrnings-system enligt 19 c § 5 ska utformas, *och*

6. hur ett företagsstyrnings-system enligt 19 c § 5 ska utformas,

7. vilka krav som ska gälla för försäkringsföreningar i stället för de krav som följer av de bestämmelser som föreningarna har beviljats undantag från enligt 19 d § andra stycket,

8. vilka krav som ska gälla för försäkringsföreningar i stället för de krav som följer av de bestämmelser som föreningarna är undantagna från enligt 19 e § andra stycket,

9. hur försäkringsförmåner och kapitalkrav enligt 19 g § första stycket 1 ska beräknas,

10. hur tillgångar enligt 19 g § första stycket 2 ska placeras,

11. hur en organisation enligt 19 g § första stycket 3 ska utformas, och

7. den genomsnittliga begravningskostnaden enligt 20 § 1.

12. den genomsnittliga begravningskostnaden enligt 20 § 1.

17 kap.

5 a §

En försäkringsförening som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 d § eller är undantagen enligt 1 kap. 19 e § ska omedelbart underrätta Finansinspektionen om föreningen inte uppfyller det krav på tillgångar som ska uppfyllas av en sådan förening eller det finns risk för att föreningen inte kommer göra det under de närmaste tre månaderna.

12 §³

En revisor eller en särskild granskare ska genast rapportera till Finansinspektionen om han eller hon vid fullgörandet av sitt uppdrag i ett försäkringsföretag får kännedom om förhållanden som

1. kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets verksamhet,

2. kan påverka företagets fortsatta drift negativt,

3. kan leda till att revisorn avstyrker att balansräkningen eller resultaträkningen fastställs eller till anmärkning enligt 9 kap. 33 eller 34 § aktiebolagslagen (2005:551) eller 8 kap. 36 eller 37 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar, eller

4. kan innebära att företaget brister eller har brustit i uppfyllandet av solvens- eller minimikapitalkravet eller av ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 eller 19 b §.

4. kan innebära att företaget brister eller har brustit i uppfyllandet av solvens- eller minimikapitalkravet eller av ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19, 19 b eller 19 d § eller är undantaget enligt 1 kap. 19 e §.

Revisorn och granskaren har en motsvarande rapporteringsskyldighet om han eller hon får kännedom om förhållanden som avses i första stycket vid fullgörande av uppdrag som revisorn eller den särskilda granskaren har i försäkringsföretagets moderföretag eller dotterföretag eller ett företag som har en likartad förbindelse med försäkringsföretaget.

18 kap.

8 a §

Om en försäkringsförening inte uppfyller det kapitalkrav som ska uppfyllas enligt 1 kap. 19 g § efter det att föreningen har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 d § eller har undantagits enligt 1 kap.

³ Senaste lydelse 2018:731.

19 e §, ska Finansinspektionen förelägga föreningen att inom en månad från dagen då bristen konstaterades upprätta en åtgärdsplan och överlämna planen till inspektionen för godkännande.

Åtgärdsplanen ska innehålla åtgärder som föreningen ska vidta för att inom tre månader från den dag då bristen konstaterades åter uppfylla det kapitalkravet.

10 §⁴

Finansinspektionen får begränsa ett försäkringsföretags förfoganderätt eller förbjuda företaget att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om

1. företaget inte följer gällande bestämmelser om försäkringstekniska avsättningar,

2. företaget inte uppfyller solvenskapitalkravet och det föreligger särskilda omständigheter som ger anledning att befara att företagets finansiella ställning kommer att försämrats ytterligare,

3. företaget inte uppfyller minimikapitalkravet eller ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 eller 19 b §, eller

3. företaget inte uppfyller minimikapitalkravet eller ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19, 19 b eller 19 d § eller är undantaget enligt 1 kap. 19 e §, eller

4. det vid beslut om återkallelse av företagets tillstånd bedöms vara nödvändigt för att skydda de intressen som försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar har.

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten ska drivas efter ett sådant beslut som avses i första stycket.

Lydelse enligt prop. 2018/19:158 Föreslagen lydelse

12 §

Finansinspektionen ska återkalla ett försäkringsföretags tillstånd, om företaget

1. inte har anmälts för registrering inom föreskriven tid eller anmälan har avskrivits eller avslagits genom ett beslut som har fått laga kraft,

2. har förklarat sig avstå från tillståndet,

3. har försatts i konkurs eller om beslut har fattats om att företaget ska gå i tvångslikvidation,

4. inte uppfyller minimikapitalkravet eller ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19

4. inte uppfyller minimikapitalkravet eller ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19,

eller 19 b §, och företagets finansiella saneringsplan är uppenbart otillräcklig,

5. inte inom tre månader från den tidpunkt då företaget inte längre uppfyllde minimikapitalkravet eller ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 eller 19 b §, har vidtagit de åtgärder som finns angivna i en godkänd finansiell saneringsplan, eller

6. får tillstånd att driva tjänstepensionsverksamhet som tjänstepensionsföretag enligt lagen (2019:000) om tjänstepensionsföretag.

Nuvarande lydelse

19 b eller 19 d § eller är undantaget enligt 1 kap. 19 e §, och företagets finansiella saneringsplan eller åtgärdsplan är uppenbart otillräcklig,

5. inte inom tre månader från den tidpunkt då företaget inte längre uppfyllde minimikapitalkravet eller ett kapitalkrav som ska uppfyllas av ett företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19, 19 b eller 19 d § eller är undantaget enligt 1 kap. 19 e §, har vidtagit de åtgärder som finns angivna i en godkänd finansiell saneringsplan eller åtgärdsplan, eller

Föreslagen lydelse

13 §⁵

Finansinspektionen får återkalla ett försäkringsföretags tillstånd, om företaget

1. inte längre uppfyller kraven för tillstånd,

2. inte inom ett år från det tillstånd gavs har börjat driva sådan rörelse som tillståndet avser,

3. under en sammanhängande tid av sex månader inte har drivit försäkringsrörelse,

4. inte inom de tidsfrister som anges i 4 och 5 §§ har vidtagit de åtgärder för att åter uppfylla solvenskapitalkravet som finns angivna i en godkänd åtgärdsplan, eller

4. inte inom de tidsfrister som anges i 4, 5 och 8 a §§ har vidtagit de åtgärder för att åter uppfylla solvenskapitalkravet eller det kapitalkrav som gäller för företaget efter det att företaget har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 d § eller har undantagits enligt 1 kap. 19 e § som finns angivna i en godkänd åtgärdsplan, eller

5. i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten.

I de fall som anges i första stycket får i stället varning meddelas, om det är tillräckligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

⁵ Senaste lydelse 2015:700.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2018/19:158 Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag är tillämplig på försäkringsföretag. Med försäkringsföretag avses i denna lag

1. försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar som omfattas av försäkringsrörelselagen (2010:2043), och

2. tjänstepensionsaktiebolag, ömsesidiga tjänstepensionsbolag och tjänstepensionsföreningar som omfattas av lagen (2019:000) om tjänstepensionsföretag.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i denna lag på tjänstepensionsföretag ska det som sägs om

1. livförsäkringsföretag avse tjänstepensionsföretag,

2. försäkringsaktiebolag avse tjänstepensionsaktiebolag,

3. ömsesidiga försäkringsbolag avse ömsesidiga tjänstepensionsbolag,

4. ömsesidiga livförsäkringsbolag avse ömsesidiga tjänstepensionsbolag,

5. försäkringsföreningar avse tjänstepensionsföreningar, och

6. livförsäkringsföreningar avse tjänstepensionsföreningar.

Bestämmelserna om koncernredovisning i 7 kap. ska tillämpas på finansiella holdingföretag som uteslutande eller huvudsakligen förvaltar andelar i dotterföretag som är försäkringsföretag eller utländska företag av motsvarande slag. Med finansiellt holdingföretag avses ett aktiebolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening vars verksamhet uteslutande eller så gott som uteslutande består i att i vinstsyfte förvärva och förvalta andelar i dotterföretag.

Från denna lag får medges undantag för sådana försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen enligt 1 kap. 20 § samma lag. Frågor om sådana undantag prövas av Finansinspektionen.

Från denna lag får medges undantag för sådana försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen enligt 1 kap. 19 d, 19 e eller 20 § samma lag. Frågor om sådana undantag prövas av Finansinspektionen.

För sådana företag som medgivits undantag från denna lag ska i stället sådana föreskrifter som meddelats med stöd av 4 § andra stycket gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

2.3 Förslag till lag om ändring i revisorslagen (2001:883)

Härigenom föreskrivs att 2 § revisorslagen (2001:883) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2018/19:158 *Föreslagen lydelse*

2 §

I denna lag avses med

1. *revisor*: en auktoriserad eller godkänd revisor,
2. *auktoriserad revisor*: en revisor som har auktoriserats enligt 4 §,
3. *godkänd revisor*: en revisor som ursprungligen har godkänts enligt äldre bestämmelser utan att ha avlagt revisorsexamen,
4. *revisionsföretag*:
 - a) en revisor som utövar revisionsverksamhet som enskild näringsidkare,
 - b) ett enkelt bolag med annan revisor, ett handelsbolag eller ett aktiebolag som en revisor utövar revisionsverksamhet i, eller
 - c) ett företag som av en behörig myndighet i en annan stat inom EES än Sverige har godkänts att utföra lagstadgad revision,
5. *registrerat revisionsbolag*: ett revisionsföretag som har registrerats enligt 13, 14 eller 16 a §,
6. *revisor från ett tredjeland*: någon som har registrerats enligt 16 b §,
7. *nätverk*: en struktur för samarbete i vilken minst ett revisionsföretag ingår och som
 - a) tydligt syftar till vinstdelning eller kostnadsdelning,
 - b) har ett gemensamt ägande eller en gemensam kontroll eller ledning,
 - c) har gemensamma system för kvalitetssäkring,
 - d) har en gemensam affärsstrategi,
 - e) använder ett gemensamt namn, eller
 - f) i betydande omfattning har gemensam personal,
8. *revisionsverksamhet*:
 - a) verksamhet som består i sådan granskning av förvaltning eller ekonomisk information som utmynnar i en rapport eller någon annan handling som är avsedd att utgöra bedömningsunderlag även för någon annan än uppdragsgivaren, samt
 - b) rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid granskning enligt a,
9. *företag av allmänt intresse*:
 - a) företag vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad,
 - b) företag som har tillstånd att driva rörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
 - c) värdepappersbolag som har tillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket 2 och 8 lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
 - d) företag som har tillstånd att driva rörelse enligt försäkringsrörelselagen (2010:2043), utom sådana företag som *har beviljats*
 - d) företag som har tillstånd att driva rörelse enligt försäkringsrörelselagen (2010:2043), utom sådana företag som *omfattas av*

undantag enligt 1 kap. 19 eller 20 § undantag enligt 1 kap. 19, 19 d,
i den lagen, eller 19 e eller 20 § i den lagen, eller

e) företag som har tillstånd att driva tjänstepensionsverksamhet enligt
lagen (2019:000) om tjänstepensionsföretag,

10. *EES*: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

11. *tredjeland*: en stat utanför EES.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020

2.4 Förslag till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 1 § försäkringsavtalslagen (2005:104) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

1 §¹

Försäkringsbolaget är skyldigt att lämna information enligt detta kapitel. Informationen ska, i den mån det är möjligt, lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för mottagaren. Informationen ska vara klar och tydlig och avfattad på svenska. Den får lämnas på ett annat språk om mottagaren begär det.

Detta kapitel gäller inte i fråga om personförsäkring som tecknas av en näringsidkare till förmån för sitt företag, om det kan antas att näringsidkaren saknar behov av informationen. Kapitlet är inte heller tillämpligt på sådana försäkringsföreningar som har medgetts undantag enligt 1 kap. 19 och 19 b §§ eller 20 § 1 försäkringsrörelselagen (2010:2043).

Detta kapitel gäller inte i fråga om personförsäkring som tecknas av en näringsidkare till förmån för sitt företag, om det kan antas att näringsidkaren saknar behov av informationen. Kapitlet är inte heller tillämpligt på sådana försäkringsföreningar som har medgetts undantag enligt 1 kap. 19, 19 b eller 19 d § eller 20 § 1 eller 2 försäkringsrörelselagen (2010:2043) eller är undantagna enligt 1 kap. 19 e § samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

¹ Senaste lydelse 2015:718.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2018/19:158 Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Denna lag gäller för fysiska och juridiska personer som driver

1. bank- eller finansieringsrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

2. livförsäkringsrörelse, dock inte tjänstepensionsverksamhet enligt lagen (2019:000) om tjänstepensionsföretag,

2. livförsäkringsrörelse, dock inte *sådan som drivs av försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 1 kap. 19 d §, 19 e § eller 20 § 1 och 2 försäkringsrörelselagen (2010:2043) eller tjänstepensionsverksamhet enligt lagen (2019:000) om tjänstepensionsföretag,*

3. värdepappersrörelse enligt 2 kap. 1 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,

4. verksamhet som kräver ansökan hos Finansinspektionen enligt lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet eller lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,

5. försäkringsdistribution enligt lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution, i fråga om sådan verksamhet rörande livförsäkring, bedriven av sådana försäkringsförmedlare som har tillstånd enligt 2 kap. 1 § den lagen eller bedriver verksamhet enligt 3 kap. 1 § andra stycket 2 eller 3 § den lagen,

6. verksamhet för utgivning av elektroniska pengar enligt lagen (2011:755) om elektroniska pengar,

7. fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

8. verksamhet med att som betalningsinstitut tillhandahålla betaltjänster enligt lagen (2010:751) om betaltjänster,

9. verksamhet med att tillhandahålla betaltjänster enligt lagen om betaltjänster utan att vara betalningsinstitut, dock inte om verksamheten uteslutande avser kontoinformationstjänster,

10. verksamhet som förvaltare av alternativa investeringsfonder enligt lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

11. verksamhet med konsumentkrediter enligt lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter,

12. verksamhet med bostadskrediter enligt lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter,

13. verksamhet som fastighetsmäklare med fullständig registrering enligt fastighetsmäklarlagen (2011:666),

14. spelverksamhet som bedrivs med licens eller registrering enligt spellagen (2018:1138),

15. yrkesmässig handel med varor, om det kan antas att det i verksamheten eller en del av verksamheten genomförs eller kommer att genomföras transaktioner, enstaka eller sådana som kan antas ha samband, som innebär att utbetalt eller mottaget belopp i kontanter uppgår till motsvarande 5 000 euro eller mer,

16. verksamhet enligt pantbankslagen (1995:1000),

17. verksamhet som auktoriserad eller godkänd revisor eller registrerat revisionsbolag,

18. yrkesmässig verksamhet som avser bokföringstjänster eller revisionstjänster som inte omfattas av 17,

19. yrkesmässig rådgivning avseende skatter och avgifter (skatterådgivare),

20. verksamhet som advokat eller advokatbolag, till den del verksamheten avser tjänster som anges i 4 § första stycket,

21. yrkesmässig verksamhet som annan oberoende jurist än som avses i 20, till den del verksamheten avser tjänster som anges i 4 § första stycket, eller

22. yrkesmässig verksamhet till den del verksamheten avser tjänster som anges i 4 § andra stycket och verksamhetsutövaren inte är en sådan person som avses i 17–21.

Vissa speltjänster får undantas från tillämpning av lagen eller bestämmelser i den enligt föreskrifter som meddelas med stöd av 8 kap. 1 § 1.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution ska införas en ny paragraf, 1 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 a §

Lagen är inte tillämplig på försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 1 kap. 19 d §, 19 e § eller 20 § 1 och 2 försäkringsrörelselagen (2010:2043).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2020.

3 Ärendet

Lagen (1972:262) om understödsföreningar upphävdes i samband med införandet av försäkringsrörelselagen (2010:2043). Befintliga understödsföreningar fick emellertid fortsätta att driva sin verksamhet enligt den upphävda lagen om understödsföreningar till utgången av 2014 enligt lagen (2010:2044) om införande av försäkringsrörelselagen (2010:2043). Innan övergångsperiodens slut ska föreningarna antingen ansöka om tillstånd enligt försäkringsrörelselagen (förkortad FRL) eller träda i likvidation. I avvaktan på en ny lagstiftning för tjänstepensionsinstitut har övergångsperioden förlängts tre gånger, senast till utgången av april 2020 för tjänstepensionskassor och till utgången av 2020 för övriga understödsföreningar (prop. 2018/19:67 s. 8–10 och SFS 2019:316).

Redan i samband med den andra förlängningen av övergångsperioden 2018 konstaterade regeringen att det kan finnas anledning att i framtiden överväga en särskild reglering för de understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor (prop. 2017/18:3 s. 10 f.). Dessutom har riksdagen vid behandling av den propositionen tillkännagivit som sin mening att regeringen skyndsamt bör ta fram förslag på en alternativ reglering som är anpassad till verksamheten i denna typ av understödsföreningar (se bet. 2017/18:FiU14, rskr. 2017/18:35). Mot den bakgrunden förordnade Finansdepartementet den 16 augusti 2018 juristen Patric Thomsson att som ämnessakkunnig analysera och lämna förslag av övergripande art till hur en särskild reglering för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor bör utformas. Förslaget redovisades den 4 februari 2019. Denna promemoria har utformats med utgångspunkt i det förslaget. Viss bearbetning och komplettering har dock skett i Finansdepartementet.

4 Understödsföreningar

4.1 Understödsföreningar – en särskild form av försäkringsgivare

4.1.1 Allmänt om understödsföreningar

En understödsförening är en förening för inbördes bistånd med uppgift att lämna sjukhjälp, begravningshjälp, pension eller liknande understöd åt sina medlemmar eller deras anhöriga. I sin egenskap av försäkringsgivare får en understödsförening meddela olika former av personförsäkringar (pensionsförsäkring, kapitalförsäkring eller sjukförsäkring). En understödsförening är som huvudregel en sluten förening i den meningen att den huvudsakligen är avsedd för anställda i visst eller vissa företag, personer som tillhör viss yrkesgrupp eller medlemmar i sammanslutning med sådan intressegemenskap att en samverkan även för personförsäkring är naturlig. En understödsförening får inte driva affärsmässig försäkringsrörelse. Förbudet mot affärsmässig försäkringsrörelse handlar bl.a. om begränsningar när det gäller typ av försäkringar och förbud mot vissa former av

s.k. anskaffningsverksamhet (jfr Finansinspektionens allmänna råd [FFFS 1993:6] om avgränsning av understödsförenings verksamhet gentemot affärsmässigt driven försäkringsrörelse). I äldre förarbeten har de grundläggande skillnaderna mellan understödsföreningar och övriga former av försäkringsgivare beskrivits bl.a. med utgångspunkt i skillnaderna mellan å ena sidan inbördes bistånd grundat på känsla av samhörighet och å andra sidan rationell och för den enskilde fördelaktig fördelning av risk (SOU 1990:101 s. 124).

Med utgångspunkt i den verksamhet som bedrivs brukar understödsföreningar delas in i pensionskassor, begravningskassor, sjukkassor samt sjuk- och begravningskassor. Pensionskassor delas i sin tur in i tjänstepensionskassor respektive andra pensionskassor, där tjänstepensionskassorna meddelar tjänstepensionsförsäkringar. I denna promemoria föreslås anpassade regler för de understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor. Regleringen av tjänstepensionskassorna, som utgör de största understödsföreningarna, bereds inom ramen för ny reglering för tjänstepensionsföretag (se prop. 2018/19:158).

De flesta understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor har funnits under mycket lång tid, och de är sinsemellan mycket olika i fråga om storlek och karaktär. Den äldsta understödsföreningen bildades redan 1682 och de övriga bildades under 1700-, 1800- eller 1900-talet. De flesta understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor har ett relativt begränsat antal medlemmar och i många av dessa föreningar är de utgående försäkringsförmånerna av mycket begränsad storlek. Det kan samtidigt noteras att några av de nu aktuella understödsföreningarna bedriver en relativt sett mer omfattande försäkringsverksamhet. Även om själva försäkringsverksamheten i många fall är av begränsad omfattning kan det konstateras att understödsföreningar ofta bedriver verksamhet som av många anses vara betydelsefull ur ett historiskt och socialt hänseende. Flera av föreningarna fyller en viktig social funktion, och flera av föreningarna utför också andra uppgifter än att driva den i vissa fall mycket begränsade försäkringsverksamheten. Här kan t.ex. nämnas förvaltning av fastigheter och donationer.

4.1.2 Tillgänglig statistik över befintliga understödsföreningar

Det finns ingen samlad och heltäckande statistik när det gäller understödsföreningar och deras verksamhet. Av statistik från Finansinspektionen, jämförd med uppgifter från tidigare utredningar m.m. (se nedanstående tabeller samt avsnitt 4.2.1 nedan), framgår emellertid bl.a. följande. Antalet understödsföreningar minskade kraftigt under 1900-talet, och i dag finns det 25 stycken s.k. aktiva understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor registrerade hos Finansinspektionen. Dessa understödsföreningar är registrerade som begravningskassa (10), annan pensionskassa (7), sjuk- och begravningskassa (5) eller sjukkassa (3).

Av de nu aktuella understödsföreningarna är 11 stycken registrerade som föreningar med begränsad tillsyn, vilket i praktiken innebär att föreningarna har fått dispens från vissa rapporteringskrav (2 § andra stycket den upphävda lagen [1972:262] om understödsföreningar

[förkortad UFL]). Flera av understödsföreningarna har endast ett fåtal medlemmar (färre än 500 medlemmar), låga försäkringsförmåner (i flera fall 1 000 kronor eller lägre belopp) och relativt begränsade balansomslutningar (i flera fall torde de samlade tillgångarna understiga 10 miljoner kronor och i något fall torde de samlade tillgångarna understiga 1 miljon kronor). Samtidigt ska det framhållas att vissa av de understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor har betydligt fler medlemmar (upp till ca 25 000 medlemmar) och betydligt större balansomslutningar (i den största understödsföreningen uppgår de samlade tillgångarna till flera hundra miljoner kronor).

Nedanstående statistik omfattar de 22 stycken understödsföreningar som har lämnat information till Finansinspektionen (3 stycken föreningar har inte lämnat några uppgifter till Finansinspektionen).

Tabell 4.1 Fördelning antal medlemmar 2018

<100	3
100–999	12
1 000–9 999	5
>10 000	2

Källa: Finansinspektionen 2019-06-11

Tabell 4.2 Fördelning antal nya medlemmar 2018

0	4
1–49	13
50–499	4
>=500	1

Källa: Finansinspektionen 2019-06-11

Tabell 4.3 Fördelning inbetalda medlemsavgifter 2017

<1 000 kr	1
1 000–99 999 kr	11
100 000–999 999 kr	5
>=1 000 000 kr	5

Källa: Finansinspektionen 2019-06-11

Tabell 4.4 Fördelning totala tillgångar 2017

<1 mnkr	4
1–10 mnkr	8
10–49 mnkr	6
50–499 mnkr	4

Källa: Finansinspektionen 2019-06-11

4.2 Regleringen av understödsföreningar – den historiska bakgrunden

4.2.1 Tidigare utredningar

För en utförlig beskrivning av hur det svenska understödsföreningsväsendet har utvecklats och reglerats fram till 1990 hänvisas till Understödsföreningsutredningens betänkande Försäkringsföreningar (SOU 1990:101). I det betänkandet finns bl.a. detaljerade uppgifter om alla då verksamma understödsföreningar. I betänkandet finns även en beskrivning av utländska förhållanden. För en beskrivning av utvecklingen från 1990 fram till 1998 hänvisas till Försäkringsföreningsutredningens betänkande Försäkringsföreningar – ett reformerat regelsystem (SOU 1998:82). Det bör nämnas att båda betänkandena innehöll förslag om att ersätta lagen om understödsföreningar med en ny reglering för försäkringsgivare i föreningsform, och att den nya regleringen skulle innehålla särskilda bestämmelser för små föreningar. I båda betänkandena föreslogs också särskild övergångsreglering för de äldre föreningarna.

När det gäller de överväganden kring regleringen av små försäkringsföretag och försäkringsföretag med viss verksamhet som har gjorts under senare år hänvisas till avsnitten 4.2.2 och 4.2.3 nedan, samt till Solvens II-utredningens betänkande (SOU 2011:68) och Försäkringsföretagsutredningens betänkande (SOU 2006:55).

4.2.2 Den ursprungliga övergångs- och undantagsregleringen – 2011 års reform

Den nuvarande regleringen av understödsföreningar ska ses i ljuset av att regleringen av svenska försäkringsgivare under mycket lång tid var uppdelad i dels en reglering för försäkringsgivare i bolagsform (försäkringsrörelselagen), dels en reglering för försäkringsgivare i föreningsform (lagen om understödsföreningar). Uppdelningen i olika regelverk för olika former av försäkringsgivare slopades i samband med en större reformering av den svenska försäkringsregleringen som genomfördes 2011. Genom 2011 års reform upphävdes lagen (1972:262) om understödsföreningar och försäkringsrörelselagen (1982:713), samtidigt som det i stället infördes en ny samlad lag för alla former av svenska försäkringsgivare, försäkringsrörelselagen (2010:2043), se propositionen En ny försäkringsrörelselag (prop. 2009/10:246). Ett av syftena med 2011 års reform var att skapa ett samlat och enhetligt regelverk för modern försäkringsrörelse,

med likartade krav och förutsättningar för de olika formerna av svenska försäkringsgivare (försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar). Reformen hade sin grund i den utveckling som hade skett när det gällde den allmänna associationsrätten (aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar), finansmarknadsregleringen och försäkringsrörelseregleringen för försäkringsbolag.

I samband med reformen infördes en särskild övergångsreglering för den äldre formen av försäkringsgivare i föreningsform, dvs. för understödsföreningar. Den särskilda övergångsregleringen, som fortfarande gäller, innebär i sak att understödsföreningar – under en övergångsperiod – får fortsätta att tillämpa den äldre regleringen i form av den upphävda lagen om understödsföreningar, samtidigt som föreningarna under övergångsperioden har möjlighet att hos Finansinspektionen ansöka om att få ombildas från att vara en understödsförening som lyder under den äldre regleringen i form av den upphävda lagen om understödsföreningar till att bli en försäkringsförening (som lyder under den nya och moderna regleringen i form av försäkringsrörelselagen). En ombildning får dock bara ske om föreningen uppfyller kraven i försäkringsrörelselagen, och de understödsföreningar som inte klarar av detta måste avsluta sin verksamhet.

Av förarbetena framgår att många av de mindre understödsföreningarna inte förväntades komma att klara av att uppfylla de nya skärpta kraven på försäkringsgivare i föreningsform som infördes i den nya försäkringsrörelselagen, och att den nödvändiga särbehandlingen av de mindre understödsföreningarna skulle ske genom s.k. individuella dispenser från bestämmelserna i nya försäkringsrörelselagen (samma prop. s. 411 och 425). De dispensregler som infördes var utformade på ett sådant sätt att Finansinspektionen kunde medge undantag från hela eller delar av den nya lagen, under vissa förutsättningar som var olika för liv- respektive skadeförsäkringsrörelse. Av förarbetena framgår vidare att undantagsmöjligheterna främst var avsedda att användas beträffande reglerna för försäkringsrörelsen, t.ex. reglerna om försäkringstekniska avsättningar och kapitalkrav, men att dispenser också borde kunna komma i fråga beträffande vissa associationsrättsliga bestämmelser, t.ex. krav på verkställande direktör och revisor med vissa kvalifikationer. Sammanfattningsvis synes utgångspunkten när det gäller de mindre understödsföreningarna ha varit att de – i viss likhet med de mindre ömsesidiga försäkringsbolagen – skulle kunna fortsätta med sin verksamhet inom ramen för ett individuellt dispensförfarande där dessa små företag skulle kunna få lämpligt avvägda krav med hänsyn till rörelsens omfattning och inriktning. Utgångspunkten synes vidare ha varit att det som skulle gälla i de delar där undantag beviljats skulle tas in i de individuella dispensbesluten. Den lagtekniska lösningen innehöll dels en bestämmelse om möjlighet till undantag från den nya försäkringsrörelselagen i fråga om vissa former av direkt skadeförsäkringsrörelse (1 kap. 19 § FRL), dels en bestämmelse om möjlighet till undantag i fråga om vissa former av livförsäkringsrörelse (1 kap. 20 § FRL). I båda bestämmelserna kunde undantag från lagen medges ”helt eller till vissa delar”. Det bör dock noteras att de närmare villkoren för de olika undantagen inte var desamma för skade- respektive livförsäkring, vilket hade sin grund i de bakomliggande EU-direktiven. Några dispenser för försäkringsgivare i föreningsform med stöd av de nyss nämnda bestämmelserna kom aldrig

att meddelas innan bestämmelserna delvis förändrades i samband med genomförandet i svensk rätt av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/138/EG av den 25 november 2009 om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II), i det följande benämnt Solvens II-direktivet, se nedan avsnitt 4.2.3.

4.2.3 Förändringar i regleringen med anledning av Solvens II-direktivet

Efter det att övergångs- och undantagsregleringen för understödsföreningar infördes 2011 har det, i samband med genomförandet av Solvens II-direktivet, skett stora förändringar i försäkringsrörelselagen (prop. 2015/16:9 och SFS 2015:700). Förändringarna handlar dels om genomgripande förändringar i rörelseregleringen, dels om vissa justeringar i regleringen av undantag från bestämmelserna i lagen.

De genomgripande förändringarna i rörelseregleringen handlar i grunden om införandet av en modern, riskbaserad och EU-gemensam solvensreglering som bl.a. innebär nya värderingsregler, nya investeringsregler, nya riskbaserade kapitalkrav, nya regler kring företagsstyrning samt nya regler kring rapportering och offentliggörande. Starkt förenklat och sammanfattningsvis kan det sägas att genomförandet av Solvens II-direktivet innebär att skillnaderna mellan å ena sidan regleringen och kraven i den numera upphävda lagen om understödsföreningar och å andra sidan regleringen och kraven i försäkringsrörelselagen nu är ännu större än vad skillnaderna var vid införandet av övergångsregleringen för understödsföreningar.

Justeringarna av undantagsreglerna i försäkringsrörelselagen var föranledda av delvis nya regler om möjligheterna till nationella undantag från bestämmelserna i den EU-gemensamma regleringen. Enligt den reglering som infördes i samband med genomförandet av Solvens II-direktivet – och som nu gäller – finns det två huvudformer av undantagsmöjligheter (se 1 kap. 19 § respektive 1 kap. 20 § FRL).

För det första kan försäkringsföretag (däribland försäkringsföreningar) av viss mindre storlek och med visst slag av verksamhet ansöka om undantag från vissa av bestämmelserna i försäkringsrörelselagen, varvid företaget (föreningen) då i stället ska tillämpa de bestämmelser (en generell särreglering) som finns i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2015:9) om försäkringsföretag som har beviljats undantag beroende på storlek. Bestämmelserna i försäkringsrörelselagen i kombination med de bestämmelser som finns i Finansinspektionens föreskrifter utgör en form av särreglering för små försäkringsföretag i fråga om bl.a. försäkringstekniska avsättningar, investeringsregler, kapitalkrav och krav på företagsstyrningssystem. I särregleringen för små försäkringsföretag finns ingen särskilt anpassad reglering för understödsföreningar som har ombildats till försäkringsföreningar.

För det andra kan försäkringsföretag (däribland försäkringsföreningar) – i likhet med vad som gällde innan genomförandet av Solvens II-direktivet – i vissa fall få undantag från försäkringsrörelselagen i det enskilda fallet (ett individuellt dispensförfarande utan generell särreglering). Denna undantagsmöjlighet gäller bl.a. för företag som bara tillhandahåller

försäkringsförmåner vid dödsfall och där förmånerna inte överstiger den genomsnittliga begravningskostnaden för en avliden person eller utgår i annan form än pengar (den genomsnittliga begravningskostnaden motsvarar 60 procent av prisbasbeloppet, dvs. 27 900 kronor för 2019, se 2 kap. 2 § Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd [FFFS 2015:8] om försäkringsrörelse).

Starkt förenklat och sammanfattningsvis kan det sägas att vissa av de möjligheter till dispens i det enskilda fallet från hela eller delar av försäkringsrörelselagen som infördes för försäkringsföreningarna i samband med upphävandet av lagen om understödsföreningar (ett individuellt dispensförfarande utan uttrycklig särreglering) har ersatts med en möjlighet att få undantag från vissa utpekade delar av försäkringsrörelselagen där företagen i dessa delar i stället ska tillämpa Finansinspektionens föreskrifter för små försäkringsföretag (en form av individuellt dispensförfarande med generell alternativ reglering).

När det gäller regelutvecklingen efter det att övergångs- och undantagsregleringen för understödsföreningar infördes 2011 bör här också nämnas införandet av lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar, se propositionen En ny lag om ekonomiska föreningar (prop. 2017/18:185) och propositionen Modernisering av lagen om ekonomiska föreningar (prop. 2015/16:4). Sammantaget innebär regelutvecklingen att den nuvarande regleringen för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor behöver ses över.

5 En ny reglering för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor

5.1 Allmänna utgångspunkter

5.1.1 En särskild kategori av försäkringsgivare som bör omfattas av viss särreglering inom ramen för försäkringsrörelselagen

Promemorians bedömning: Understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor är en särskild kategori av försäkringsgivare och bör på grund av sin särart omfattas av viss särreglering.

Särregleringen bör gälla inom ramen för försäkringsrörelselagen.

Skälen för promemorians bedömning: Understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor driver försäkringsrörelse och utgångspunkten bör därför vara att föreningarna ska tillämpa den grundläggande associations- och näringsrättsliga reglering för svenska försäkringsgivare som alltsedan 2011 finns i försäkringsrörelselagen, och som ytterst syftar till att skydda försäkringstagare och andra ersättningsberättigade.

Det kan samtidigt konstateras att understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor är en kategori av försäkringsgivare som på flera sätt skiljer sig från övriga svenska försäkringsgivare. Bland de särdrag som

finns bör särskilt nämnas att de nu aktuella understödsföreningarnas försäkringsverksamhet är begränsad när det gäller såväl omfattning som inriktning och att de inte får bedriva affärsmässig försäkringsrörelse samt att det som huvudregel rör sig om slutna föreningar. Det anförda innebär bl.a. att den moderna och EU-anpassade reglering för svenska försäkringsgivare som finns i försäkringsrörelselagen inte i alla delar är en lämplig reglering för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor, och att det därför finns behov av viss särreglering för dem. En självklar utgångspunkt är att de krav som ställs på verksamheten bör stå i rimlig proportion till riskerna i verksamheten. Genom en särreglering, dvs. särskilt anpassade regler på vissa områden, kan man undvika en situation där de föreningarna tvingas göra kostsamma anpassningar för att uppfylla krav som är avsedda för en helt annan typ av försäkringsverksamhet än den ofta mycket begränsade försäkringsverksamhet som föreningarna bedriver. Genom en särreglering ges föreningarna bättre möjligheter att kunna fortsätta med sin unika verksamhet inom ramen för den grundläggande reglering för svenska försäkringsgivare som gäller enligt försäkringsrörelselagen. Utan särskilt anpassade regler torde många av de nu aktuella föreningarna tvingas att avsluta sin verksamhet, trots att de är välskötta och har en i grunden sund verksamhet.

Det kan hävdas att den nuvarande särregleringen för små försäkringsföretag (1 kap. 19 § FRL) i kombination med den särskilda undantagsregeln för försäkringsföretag som bara meddelar begravningsförsäkringar (1 kap. 20 § FRL) och den proportionalitetsprincip som finns i försäkringsrörelselagen (4 kap. 1 §) utgör en lämplig och tillräcklig särreglering också för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor. Den nuvarande särregleringen är emellertid inte tillräckligt anpassad efter de särskilda förutsättningar som gäller för sådana understödsföreningar.

Den omständigheten att de flesta av dessa understödsföreningar är slutna föreningar och att den verksamhet som bedrivs av de flesta av dem är av mycket begränsad omfattning, bör innebära att risken är mycket liten för att en särreglering av det slag som föreslås i denna promemoria skulle komma att leda till snedvridningar av konkurrensförhållandena på försäkringsmarknaden.

En särreglering för de nu aktuella understödsföreningarna skulle alternativt kunna bygga på återkommande förlängningar av den nuvarande övergångsregleringen, dvs. en lösning där föreningarna tillåts att under överskådlig tid fortsätta att tillämpa den upphävda lagen om understödsföreningar. Ett argument för en sådan lösning är att många av de nuvarande föreningarna kan antas komma att behöva avveckla sin verksamhet på lite längre sikt – på grund av t.ex. sjunkande antal medlemmar – och att det därför inte är motiverat att införa en särreglering inom ramen för försäkringsrörelselagen. Mot en sådan lösning talar dock att många föreningar har visat intresse av att fortsätta med sin verksamhet och att den upphävda lagen om understödsföreningar inte utgör någon långsiktigt hållbar reglering, eftersom den upphävdes redan 2011 och i grunden bygger på äldre associations- och näringsrätt.

En annan alternativ lösning skulle kunna vara en särreglering som uteslutande bygger på den typ av individuella dispenser utan uttryckliga särregler som i dag finns för bl.a. de s.k. begravningskassorna, och som

påminner om den dispensreglering som infördes i samband med 2011 års reform. Fördelen med en sådan lösning är att den skapar utrymme för flexibilitet. En nackdel med denna typ av särreglering är dock att regleringen inte blir lika förutsebar som en reglering som är anpassad för att utgöra en alternativ reglering för den verksamhet som de nu aktuella understödsföreningarna driver i dag (se även avsnitt 5.3). Ytterligare ett alternativ skulle kunna vara en lösning utformad efter mönster från regleringen av s.k. specialföretag, dvs. en lösning där understödsföreningar skulle definieras och regleras som en särskild företagsform skild från försäkringsföreningsformen. Mot bakgrund av att de nu aktuella föreningarna – till skillnad från specialföretagen – är försäkringsgivare framstår dock en sådan lösning som mindre lämplig.

Slutligen bör i detta sammanhang även nämnas att det inom ramen för denna promemoria också övervägs särskilda bestämmelser för understödsföreningar som upphör med att teckna nya försäkringar, se avsnitt 5.7.

5.1.2 Förhållandet till den gemensamma EU-regleringen

Promemorians bedömning: Den gemensamma EU-regleringen på försäkringsrörelseområdet utgör inget hinder mot att ha en särreglering för de försäkringsföreningar som omfattas av förslagen.

De försäkringsföreningarna bör även ha möjlighet att tillämpa försäkringsrörelselagen utan några särskilda undantag.

Skälen för promemorians bedömning: Den grundläggande gemensamma EU-regleringen på försäkringsrörelseområdet, som finns i Solvens II-direktivet, måste inte tillämpas på försäkringsgivare som – enkelt uttryckt – bedriver begränsad verksamhet. Detta framgår av att vissa särskilt angivna typer av verksamheter, tjänster och organisationer undantas från direktivets tillämpningsområde (artiklarna 3–12). Här ska även nämnas att det av skälen i direktivet framgår att direktivet inte hindrar medlemsstaterna från att ha nationella regler om registrering och tillsyn när det gäller försäkringsgivare som är undantagna från direktivets tillämpningsområde (skäl 6). Det anförda innebär att det står medlemsstaterna fritt att utforma egna regler för de företag och verksamheter som faller utanför Solvens II-direktivets tillämpningsområde.

Den kartläggning som har varit möjlig att göra inom ramen för denna promemoria visar att samtliga understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor synes uppfylla villkoren för undantag i Solvens II-direktivet beroende på deras storlek (artikel 4), och att många av understödsföreningarna även synes uppfylla villkoren för undantag beroende på deras verksamhet (artikel 10.1, som gäller organisationer som tillhandahåller försäkringsförmåner endast vid dödsfall och där storleken av förmånerna inte överstiger den genomsnittliga begravningskostnaden för en avliden eller där förmånerna utgår genom serviceförmåner). Sammanfattningsvis kan således konstateras att den gemensamma EU-regleringen på försäkringsrörelseområdet inte utgör något hinder mot att ha en särreglering för vissa försäkringsföreningar, dvs. de som i dag är understöds-

föreningar som inte är tjänstepensionskassor och som inte efter omvandlingen till försäkringsförening ändrar sin verksamhet. Tvärtom kan det hävdas att den EU-rättsliga möjligheten att ha särskilda regler för försäkringsgivare med begränsad verksamhet i sig utgör skäl för en svensk reglering där denna typ av försäkringsgivare inte ska behöva tillämpa de bestämmelser i försäkringsrörelselagen som har sin grund i genomförandet av den gemensamma EU-regleringen.

Även om de nu aktuella försäkringsföretagen inte måste tillämpa den gemensamma EU-regleringen ska det understrykas att den regleringen innebär att alla försäkringsföretag – dvs. även de försäkringsföretag som får undantas – måste ha möjlighet att tillämpa den gemensamma EU-regleringen, dvs. att fullt ut tillämpa försäkringsrörelselagen. Den särreglering som föreslås i denna promemoria bör således inte hindra försäkringsföreningar som i dag är understödsföreningar från möjligheten att kunna tillämpa den EU-gemensamma regleringen, eftersom de inte måste utnyttja de möjligheter som ges genom de nu föreslagna reglerna.

5.2 Den närmare utformningen av särregleringen

5.2.1 Delvis olika regler bör gälla för olika kategorier av understödsföreningar

Promemorians förslag: Delvis olika regler ska gälla för olika kategorier av understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar. Indelningen av understödsföreningar i olika kategorier ska göras utifrån storleken på de beräknade försäkringsförmånerna utslagna per medlem eller annan ersättningsberättigad.

Skälen för promemorians förslag: Som framgår i avsnitt 4.1.1 utgör understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor en heterogen grupp av försäkringsgivare, i den meningen att de skiljer sig åt när det bl.a. gäller typ av verksamhet och omfattningen av den verksamhet som bedrivs. De skillnader som finns mellan de olika föreningarna innebär att delvis olika regler bör gälla för olika kategorier av understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar.

Med utgångspunkt i den kartläggning som varit möjlig inom ramen för framtagandet av denna promemoria och att regleringen på försäkringsområdet ytterst syftar till att skydda försäkringstagares och andra ersättningsberättigades rätt till försäkringsersättning, föreslås att de nu aktuella försäkringsföreningarna delas in i två olika kategorier, där indelningen görs utifrån storleken på de beräknade försäkringsförmånerna utslagna per medlem eller annan ersättningsberättigad. Med beräknade försäkringsförmåner avses nuvärdet av förväntade utbetalningar för löpande försäkringar minus värdet av de avgifter/premier som föreningen kan ha att ytterligare uppbära för dessa försäkringar (jfr beräkning av premiereserv i 22 § UFL). Med utbetalningar avses alla utbetalningar kopplade till försäkringarna, dvs. även olika former av återbäring eller tillägg som inte är garanterade. De mer detaljerade bestämmelserna om beräkning och värdering av försäkringsförmåner bör meddelas genom myndighetsföreskrifter, se vidare avsnitt 5.2.4.

Storleken på de beräknade försäkringsförmånerna utslagna per medlem eller annan ersättningsberättigad bör utgöra ett bättre mått på riskerna för de ersättningsberättigade och därmed regleringsbehov när det gäller de nu aktuella föreningarna än t.ex. storleken på totala årliga premier eller total balansomslutning. Den föreslagna gränsdragningen bedöms vidare kunna användas för såväl sjukförsäkringsverksamhet (skadeförsäkring) som livförsäkringsverksamhet.

Den beloppsmässiga gränsen mellan de båda kategorierna bör dras vid ett halvt basbelopp, vilket för 2019 motsvarar 23 250 kronor. I denna promemoria används benämningen större föreningar för föreningar som meddelar förmåner som överstiger gränsvärdet, medan övriga föreningar benämns mindre föreningar.

Den kartläggning som har varit möjlig att göra inom ramen för framtagandet av denna promemoria indikerar att den föreslagna gränsdragningen skulle innebära att endast några få understödsföreningar skulle ingå i kategorin större föreningar. Den föreslagna gränsen ligger i ungefärlig nivå med den beloppsmässiga gränsen för undantag när det gäller de s.k. begravningskassorna, dvs. 27 600 kronor. Här kan också jämföras med villkoren för dispens från lagen om understödsföreningar. Finansinspektionen kan i dag enligt den upphävda lagen om understödsföreningar – om verksamheten hos en understödsförening är av endast ringa omfattning – medge undantag från bestämmelserna i den lagen i den mån det inte föreligger hinder från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden (2 § andra stycket). Bestämmelsen har använts som stöd för s.k. begränsad tillsyn, och enligt äldre tillsynspraxis har dispens beviljats om summan av tillgångarna i försäkringsfonden och överkursfonden understiger 7 miljoner kronor (SOU 2006:55 s. 479 f.).

5.2.2 Särregleringen för de större understödsföreningarna

Promemorians förslag: Särregleringen för de större understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar ska bygga på möjlighet att hos Finansinspektionen ansöka om undantag från delar av den näringsrättsliga reglering som gäller för försäkringsföreningar enligt försäkringsrörelselagen.

Ansökan om undantag ska få göras i samband med en ansökan om omvandling till försäkringsförening. Ansökan om undantag ska få beviljas bara om föreningen

1. vid tidpunkten för ansökan är registrerad som understödsförening enligt den upphävda lagen om understödsföreningar,
2. inte meddelar tjänstepensionsförsäkringar,
3. uppfyller villkoren för undantag beroende på storlek i försäkringsrörelselagen, och
4. inte i samband med omvandlingen till försäkringsförening väsentligt ändrar försäkringsverksamhetens inriktning och omfattning.

Finansinspektionen ska få besluta att ett beviljat undantag ska upphöra att gälla om en försäkringsförening som tidigare har varit en under-

stödsförening, efter det att den har fått tillstånd som försäkringsförening, väsentligt ändrar inriktning och omfattning på sin försäkringsverksamhet.

Skälen för promemorians förslag: I avsnitt 5.2.1 föreslås att understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar ska delas in i två olika kategorier utifrån storleken på de beräknade försäkringsförmånerna per medlem eller annan ersättningsberättigad, och att den beloppsmässiga gränsen mellan de båda kategorierna ska dras vid ett halvt prisbasbelopp.

Efter mönster från den regleringsteknik som valts när det gäller de nuvarande undantagsmöjligheterna för små försäkringsföretag i försäkringsrörelselagen (1 kap. 19 och 19 b §§) bör de större understödsföreningarna få möjlighet att ansöka om undantag från vissa i den lagen angivna bestämmelser och i stället vara skyldiga att i de undantagna delarna tillämpa en särskilt anpassad särreglering.

Den särskilda särregleringen för de större understödsföreningarna som föreslås i denna promemoria bör endast vara tillgänglig för de understödsföreningar som vill fortsätta att bedriva den typ av försäkringsverksamhet som de bedriver i dag, dvs. en på flera sätt begränsad försäkringsverksamhet, eftersom det är den begränsade verksamheten som utgör motivet för särregleringen.

När det gäller de större understödsföreningarna bör Finansinspektionen göra en individualiserad prövning av undantag och särskild reglering, eftersom det här rör sig om föreningar med relativt sett mer omfattande försäkringsåtaganden. Det bör understrykas att det här rör sig om individualiserade bedömningar inom vissa i lag angivna ramar.

5.2.3 Särregleringen för de mindre understödsföreningarna

Promemorians förslag: Särregleringen för de mindre understödsföreningarna som omvandlas till försäkringsföreningar ska bygga på en möjlighet för dessa föreningar att till Finansinspektionen anmäla att föreningen avser tillämpa de särskilda regler om undantag från försäkringsrörelselagen och den reglering som finns för vissa mindre försäkringsföreningar.

Anmälan ska få göras i samband med en ansökan om omvandling till försäkringsförening. Anmälan ska bara få göras av mindre understödsföreningar som uppfyller de krav för undantag som föreslås ska gälla för större understödsföreningar. Finansinspektionen ska få besluta att möjligheten för en försäkringsförening att vara undantagen från delar av försäkringsrörelselagen och i stället tillämpa särregleringen ska upphöra om föreningen tidigare har varit en understödsförening och, efter det att den har fått tillstånd som försäkringsförening, väsentligt ändrar inriktning och omfattning på sin försäkringsverksamhet.

Skälen för promemorians förslag: I likhet med förslaget i avsnitt 5.2.2 när det gäller de större understödsföreningarna bör även de mindre understödsföreningarna som omvandlas till försäkringsföreningar få möjlighet att tillämpa en särreglering i form av vissa undantag från

försäkringsrörelselagen i kombination med en särskilt anpassad reglering i de delar där undantag gäller, där grunddragen i särregleringen ska anges i lagen. I fråga om de mindre understödsföreningarna som omvandlas bör dock vissa förenklingar i regleringen gälla, i syfte att undvika omotiverade kostnader för föreningarna och Finansinspektionen. Genom sådana förenklingar kan tillsynsresurserna koncentreras till de verksamheter där skyddsintresset är starkast.

För det första bör särregleringen för de mindre understödsföreningarna som omvandlas till försäkringsföreningar bygga på ett anmälningsförfarande, i stället för ett ansökningsförfarande. De mindre föreningarna bör, i samband med en ansökan om omvandling, få anmäla till Finansinspektionen att de väljer att tillämpa den särskilda regleringen för vissa mindre försäkringsföreningar. Det ska här understrykas att Finansinspektionen i samband med omvandlingen måste göra en individualiserad tillståndsprövning när det gäller tillstånd att driva försäkringsrörelse, men att denna tillståndsprövning förenklas genom en reglering med generella undantag och generell särreglering för de mindre understödsföreningarna som omvandlas till försäkringsföreningar. Som anges ovan ska grunddragen i denna särreglering – dvs. de undantagen från försäkringsrörelselagen och den särskilt anpassade regleringen – anges i försäkringsrörelselagen. Finansinspektionen bör inte i samband med omvandlingen behöva göra några individuella dispensprövningar när det gäller omvandlingen av de mindre understödsföreningarna. En annan sak är att Finansinspektionen inom ramen för sin tillsyn kan ingripa mot en försäkringsförening som efter omvandlingen från understödsförening inte fullgör sina skyldigheter som försäkringsförening. Här bör framhållas att merparten av de understödsföreningar som förväntas komma att ingå i kategorin mindre föreningar redan i dag står under s.k. begränsad tillsyn. Det behövs inte något bemyndigande i lag för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter kring anmälningsförfarandet.

För det andra bör möjligheterna till undantag från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen vara något större för de mindre understödsföreningarna som omvandlas till försäkringsföreningar, jämfört med det som föreslås ska gälla för de större föreningarna (se vidare i avsnitt 5.2.4).

För det tredje bör den särskilda anpassade regleringen vara betydligt enklare för de mindre understödsföreningarna som omvandlas, jämfört med den som bör gälla för de större föreningarna (se vidare i avsnitt 5.2.4).

I likhet med det som föreslås i fråga om de större understödsföreningarna, se avsnitt 5.2.2, bör även särregleringen för de mindre understödsföreningarna som omvandlas till försäkringsföreningar bara vara tillgänglig för de föreningar som avser att fortsätta att bedriva den typ av försäkringsverksamhet som de bedriver i dag.

5.2.4 Närmare om undantagen från näringsrättsliga bestämmelser i försäkringsrörelselagen

Promemorians förslag: Både större understödsföreningar och mindre understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar ska kunna få undantag från försäkringsrörelselagen när det gäller merparten

av de s.k. solvensrättsliga reglerna, regleringen kring försäkringsfrämmande verksamhet, reglerna om företagsstyrning, alla regler om offentliggörande och grupp-tillsyn samt från vissa tillsyns- och ingripanderegler.

Båda kategorierna av föreningar ska åtminstone ha

1. tillgångar som minst uppgår till ett belopp som motsvarar de beräknade försäkringsförmånerna med tillägg av ett belopp som motsvarar ett schablonberäknat kapitalkrav,

2. samtliga tillgångar placerade på ett aktsamt sätt, och

3. en organisation som säkerställer att företaget styrs på ett sunt och ansvarsfullt sätt i medlemmarnas intresse.

I de mindre föreningarna ska de grundläggande kraven på försäkringsgivare som följer av stabilitetsprincipen, god försäkringsstandard och styrelsens ansvar för organisation och förvaltning i försäkringsförening anses vara en tillräcklig reglering av den företagsstyrning som behöver finnas hos denna kategori av försäkringsgivare.

En försäkringsförening som omfattas av undantag från försäkringsrörelselagen ska omedelbart underrätta Finansinspektionen om föreningen inte uppfyller det krav på tillgångar som ska uppfyllas av en sådan förening eller det finns risk för att föreningen inte kommer göra det under de närmaste tre månaderna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka krav som ska gälla för föreningarna i stället för de krav som följer av de näringsrättsliga bestämmelser som inte ska gälla för föreningarna, hur försäkringsförmåner och kapitalkrav ska beräknas, hur tillgångar ska placeras och hur en organisation ska utformas.

Promemorians bedömning: Nödvändig särbehandling av understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar, på områdena för lämplighetsprövning och s.k. tillsynsrapportering, kan ske inom ramen för nuvarande bestämmelser i försäkringsrörelselagen.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

Utgångspunkter

I likhet med den nuvarande undantagsregleringen för små försäkringsföretag bör områdena för undantag och grunderna för den alternativa regleringen anges i försäkringsrörelselagen. Den regleringstekniken innebär att den närmare omfattningen av undantagen i det enskilda fallet kommer att bestämmas av Finansinspektionen inom ramen för ett mer eller mindre individualiserat dispensförfarande. Det mer detaljerade innehållet i delar av den näringsrättsliga särregleringen som i vissa fall ska gälla i stället för försäkringsrörelselagen bör kunna preciseras i föreskrifter på lägre nivå än lag. I det sammanhanget bör framhållas att den reglering som föreslås för försäkringsföreningar i denna promemoria i huvudsak är av näringsrättsligt slag, vilket innebär att delegering av normgivningsmakten är tillåten (8 kap. 2 § första stycket 2 och 3 § regeringsformen). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om vilka krav som ska gälla för föreningarna i de delar där de är undantagna från försäkringsrörelselagens näringsrättsliga

bestämmelser. Det innebär att den mer detaljerade särregleringen i denna del kan utformas med nödvändig hänsyn till att det rör sig om en heterogen grupp av företag. När det gäller de associationsrättsliga regler som föreslås gälla för föreningarna är däremot subdelegation inte möjlig (jfr 13 kap FRL och 8 kap. 3 § regeringsformen). Undantagen från försäkringsrörelselagens bestämmelser (13 kap.) och den alternativa regleringen i denna del bör därför framgå av nya bestämmelser i försäkringsrörelselagen (se avsnitt 5.2.5).

I avsnitt 5.1.1 görs bedömningen att understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor är en särskild kategori av försäkringsgivare som efter omvandling till försäkringsföreningar, på grund av deras särart, inte i alla delar bör tillämpa den generella regleringen för svenska försäkringsgivare i försäkringsrörelselagen. Den bedömningen grundas på att stora delar av den regleringen i försäkringsrörelselagen är en reglering för en helt annan typ av försäkringsrörelse än den typ av försäkringsrörelse som de nu aktuella föreningarna bedriver. Den omständigheten att dessa föreningar i de flesta fall har mycket begränsad och ofta sluten verksamhet, relativt okomplicerade och beloppsmässigt små försäkringsåtaganden samt i många fall mycket god soliditet innebär att regleringen av dem inte behöver vara lika omfattande och detaljerad som regleringen av de större försäkringsföretagen. Mot denna bakgrund bör särregleringen för de nu aktuella föreningarna bygga på undantag från den generella regleringen i försäkringsrörelselagen och en skyldighet att i stället tillämpa mindre detaljerade regler på vissa delområden. En utgångspunkt bör vara att särregleringen ska ge ett tillräckligt skydd för försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade. Områdena för undantag och kraven i den reglering som föreslås i denna promemoria bör alltså bestämmas med utgångspunkt i de skyddsbehov som finns i den aktuella verksamheten.

Nedan redovisas de överväganden som görs när det gäller områdena för undantag och vilka krav som bör ställas i den alternativa regleringen.

Allmänt om områden för undantag

När det gäller frågan om vilka bestämmelser i försäkringsrörelselagen som understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar ska kunna få undantag från, bör utgångspunkten vara att undantag ska kunna ges från de bestämmelser som – enkelt uttryckt – innebär anpassningskrav för föreningarna som inte kan anses vara motiverade med hänsyn till syftet med de bestämmelserna och den begränsade verksamhet av särskild art som föreningarna bedriver.

Ett sådant exempel är de s.k. solvensreglerna, där en övergång från den förhållandevis enkla regleringen i den upphävda lagen om understödsföreningar till den mycket avancerade regleringen i försäkringsrörelselagen inte rimligen kan anses vara motiverad med hänsyn till syftet med solvensreglerna och den verksamhet som bedrivs i de flesta av de nu aktuella föreningarna. Ett annat exempel är reglerna om offentliggörande som inte torde fylla någon egentlig funktion när det gäller föreningar för inbördes bistånd som inte får bedriva affärsmässig försäkringsrörelse. Ytterligare ett exempel är reglerna om s.k. grupp tillsyn som inte bör vara relevanta, och i vart fall inte nödvändiga, när det gäller den verksamhet som bedrivs i de nu aktuella föreningarna.

När det gäller reglerna om företagsstyrning aktualiseras frågan om de grundläggande kraven på försäkringsgivare som följer av bestämmelserna i 4 kap. 1 § FRL (stabilitetsprincipen), 4 kap. 3 § FRL (god försäkringsstandard) och 13 kap. 2 § FRL jämförd med 7 kap. 4 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar (styrelsens ansvar för organisation och förvaltning m.m.) är en tillräcklig reglering av den företagsstyrning som behöver finnas hos denna särskilda kategori av försäkringsgivare. Här ska noteras att det inte finns några särskilda krav på företagsstyrning i den upphävda lagen om understödsföreningar, och att det såvitt känt inte förekommit några problem kopplade till bristande företagsstyrning i understödsföreningar. I sammanhanget bör dock samtidigt framhållas att många understödsföreningar i dag står under begränsad tillsyn, och noteras att de nu aktuella föreningarna är skyldiga att tillämpa Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2005:1) om styrning och kontroll av finansiella företag. I denna promemoria görs den samlade bedömningen att de grundläggande kraven som redovisas ovan utgör en tillräcklig reglering för de mindre föreningarna, och att de därför bör få undantag från samtliga bestämmelser i kapitlet om företagsstyrning i försäkringsrörelselagen. För de större föreningarna bör det rimligen ställas mer detaljerade krav på en organisation för företagsstyrning, vilket väcker frågan om inte de föreningarna borde tillämpa i vart fall vissa av bestämmelserna om företagsstyrning i försäkringsrörelselagen eller annorlunda uttryckt inte bör kunna få undantag från samtliga bestämmelser i 10 kap. den lagen. En särreglering på företagsstyrningsområdet som bygger på att vissa av bestämmelserna i 10 kap. FRL ska vara direkt tillämpliga på de nu aktuella föreningarna riskerar dock att bli onödigt komplicerad jämfört med en fristående, mer principbaserad och skraddarsydd särreglering. Även de större föreningarna bör därför kunna få undantag från samtliga bestämmelser i 10 kap. FRL.

Slutligen bör båda kategorierna av föreningar undantas från vissa bestämmelser om tillsyn och ingripanden, på grund av de skillnader som finns i fråga om vilka materiella bestämmelser som ska tillämpas.

Allmänt om utformningen av särregleringen

Inledningsvis ska det noteras att det inte behövs någon särreglering på områden som regleras av vissa av de bestämmelser som de föreslagna undantagen bör omfatta. Detta gäller t.ex. reglerna om offentliggörande och om s.k. grupp-tillsyn. När det däremot gäller undantag på övriga områden finns det som huvudregel behov av en anpassad särreglering. Denna särreglering bör på det näringsrättsliga området kunna meddelas i föreskrifter på lägre nivå än lag (se ovan).

Vid utformningen av särregleringen på solvensområdet bör en rimlig utgångspunkt vara att en relativt enkel solvensreglering, med krav på tillgångar som svarar mot de beräknade försäkringsförmånerna jämte ett schablonberäknat kapitalkrav och krav på aktsam förvaltning av samtliga tillgångar, utgör en väl avpassad och tillräcklig solvensreglering för båda kategorierna av föreningar. Den särskilda regleringen på solvensområdet är av teknisk karaktär och bör meddelas genom myndighetsföreskrifter. En rimlig utgångspunkt är att kravet på tillgångar som svarar mot förmåner och det schablonberäknade kapitalkravet bör sättas i nivå med de krav på

tillgångar som i dag gäller enligt den upphävda lagen om understödsföreningar.

När det gäller utformningen av särregleringen på företagsstyrningsområdet bör de allmänna kraven på god stabilitet och riskkontroll i kombination med de allmänna kraven på styrelsen i en försäkringsförening utgöra en tillräcklig reglering av företagsstyrningen i de mindre föreningarna.

När det gäller de större föreningarna bör det dock, till skillnad från det som ovan föreslås ska gälla för de mindre föreningarna, ställas mer detaljerade krav på organisationen för företagsstyrning. De mer detaljerade kraven bör meddelas genom myndighetsföreskrifter och utformas med utgångspunkt i 10 kap. FRL jämfört med Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2005:1) om styrning och kontroll av finansiella företag, vilket bl.a. innebär krav på olika styrdokument och särskilda funktioner för riskhantering, regelefterlevnad, internrevision samt aktuariefunktion.

När det slutligen gäller särregleringen på området för tillsyn och ingripanden behöver det finnas särskilda regler för de nu aktuella föreningarna när det bl.a. gäller skyldighet att anmäla vissa förhållanden till Finansinspektionen och när det gäller olika former av ingripanden vid kapitalbrist.

Undantag och särreglering – kapitel för kapitel i försäkringsrörelselagen

Inledande bestämmelser (1 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde och olika definitioner.

Det bedöms inte finnas något behov av särskilda undantag för understödsföreningar som ska omvandlas till försäkringsföreningar.

Tillstånd (2 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om tillståndskrav och tillståndsprövning, inklusive bestämmelser om bl.a. s.k. lämplighetsprövning, prövning av bolagsordning eller stadgar och krav på kapitalbas när försäkringsrörelse påbörjas.

Understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar bör kunna få undantag från bestämmelserna som rör innehållet i föreningens stadgar, så att föreningarnas stadgar i allt väsentligt kan behållas i deras nuvarande form (se även nedan under rubriken Associationsrättsliga bestämmelser [13 kap.]). Kravet på innehåll i stadgarna bör meddelas genom myndighetsföreskrifter, där utgångspunkt kan tas i de krav som i dag finns i den upphävda lagen om understödsföreningar.

Föreningarna bör även kunna få undantag från bestämmelserna om krav på kapitalbas när försäkringsrörelsen påbörjas, eftersom de redan bedriver försäkringsrörelse och ska tillämpa en särskilt anpassad solvensreglering (se vidare nedan i de avsnitt som behandlar bestämmelserna i 5–8 kap.). För föreningarna bör det inte ställas några krav på garantibelopp, bl.a. eftersom något sådant krav inte finns i dag.

När det gäller bestämmelserna om lämplighetsprövning av personer som ingår i ledningen bör de allmänna kraven i försäkringsrörelselagen på lämplighet hos de som leder verksamheten rimligen gälla för alla

försäkringsgivare. Den nödvändiga särbehandlingen vid en prövning av de som leder verksamheten i en understödsförening som omvandlas till försäkringsförening bör kunna ske med användning av proportionalitetsprincipen, utan att det behövs några uttryckliga undantag från bestämmelsen (2 kap. 4 § första stycket 4 FRL). Det bör här framhållas att utgångspunkten för förslagen är att de nuvarande myndighetsföreskrifterna om lämplighetsprövning kommer att behöva ses över om förslagen i denna promemoria genomförs. I sammanhanget bör också noteras att det i promemorian föreslås att föreningarna ska undantas från bestämmelserna om företagsstyrning i 10 kap. FRL, vilket bl.a. innebär undantag från bestämmelserna om sådan lämplighetsprövning som ska göras av föreningen. Skyldighet att till Finansinspektionen anmäla ändringar av vilka som ingår i ledningen kan meddelas genom myndighetsföreskrifter.

Verksamhet i ett annat land inom EES (3 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om verksamhet i ett annat land inom EES, dvs. bestämmelser om sekundäretablering och gränsöverskridande verksamhet.

För att få bedriva verksamhet i ett annat land inom EES måste en svensk försäkringsgivare uppfylla alla de krav som ställs i försäkringsrörelselagen. De föreningar som väljer att utnyttja de undantagsmöjligheter som föreslås i denna promemoria kommer inte att uppfylla alla krav i försäkringsrörelselagen, och har därför inte rätt att bedriva verksamhet i ett annat land inom EES med stöd av sitt tillstånd enligt den lagen.

Föreningarna behöver inte undantas från de nu aktuella bestämmelserna, men av regleringen bör det framgå att föreningar som har fått undantag från försäkringsrörelselagen inte får bedriva verksamhet i ett annat land inom EU.

Grundläggande bestämmelser om ett försäkringsföretags rörelse (4 kap.)

Kapitlet innehåller grundläggande bestämmelser om ett försäkringsföretags rörelse, bl.a. regleringen om stabilitetsprincipen, informationsprincipen, proportionalitetsprincipen och god försäkringsstandard. I kapitlet finns också bestämmelser om bl.a. upplåning, möjlighet att förena liv- och skadeförsäkringsrörelse i samma försäkringsföretag, försäkringsfrämmande verksamhet, begränsningar när det gäller vissa avtal, förespeglingsförbud, sekretess och bestämmelser kring återköp och överföring.

De mycket grundläggande och principiellt utformade bestämmelserna i 4 kap. bör enligt den bedömning som görs ovan gälla för alla försäkringsgivare, inklusive de försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor. I sammanhanget bör understrykas att de bestämmelserna ger utrymme för en enklare standard eller avvikande rutiner där skyddsbehoven är svagare. En annan sak är att det kan behöva göras justeringar i vissa av bestämmelserna i föreskrifter på lägre nivå än lag, jfr t.ex. Finansinspektionens föreskrifter om information till försäkringstagare. Som framgår ovan är utgångspunkten för promemorians förslag att de nuvarande myndighetsföreskrifterna kommer att behöva ses över om förslagen genomförs.

När det gäller regleringen kring försäkringsfrämmande verksamhet bör det noteras att regleringen i försäkringsrörelselagen (4 kap. 4 §) inte är likalydande med regleringen i den upphävda lagen om understödsföreningar (7 §). Mot bakgrund av att många föreningar t.ex. ägnar sig åt förvaltning av donationsfonder bör föreningarna undantas från bestämmelsen i försäkringsrörelselagen och i stället tillämpa en särreglering baserad på den nuvarande bestämmelsen kring försäkringsfrämmande verksamhet i den upphävda lagen om understödsföreningar. Särregleringen bör kunna meddelas genom myndighetsföreskrifter.

Med utgångspunkt i den kartläggning som har varit möjlig inom ramen för denna promemoria görs vidare bedömningen att de nu aktuella föreningarna inte behöver undantas från bestämmelsen om möjligheterna att bedriva direkt liv- och skadeförsäkringsrörelse i samma företag (se 4 kap. 7 §).

Tillgångar, skulder och försäkringstekniska avsättningar (5 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om solvensbalansräkning, värdering av tillgångar och skulder, försäkringstekniska avsättningar och om bestämmande av premier för vissa försäkringar.

Bestämmelserna i 5 kap. utgör, i likhet med bestämmelserna i 6–9 kap., en av beståndsdelarna i den riskbaserade solvensreglering som infördes i samband med genomförandet av Solvens II-direktivet. Som framgår ovan bedöms den riskbaserade solvensregleringen i försäkringsrörelselagen inte vara en lämplig reglering för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor, eftersom den riskbaserade regleringen är utformad för en helt annan typ av försäkringsrörelse än den typ av försäkringsrörelse som de nu aktuella föreningarna bedriver. En annan sak är att även de föreningarna, i deras egenskap av försäkringsgivare, måste göra någon form av avsättning eller fondering som motsvarar deras försäkringsåtaganden, eftersom krav på tillgångar svarande mot försäkringsåtagandena utgör en form av garanti för att föreningarna ska kunna infria sina försäkringsåtaganden. Som anförs ovan framstår en relativt enkel solvensreglering, med krav på tillgångar som svarar mot beräknade försäkringsförmåner jämte ett schablonberäknat kapitalkrav och krav på aktsam förvaltning av samtliga tillgångar, som en tillräcklig reglering för de nu aktuella föreningarna. När det gäller de mer detaljerade kraven på avsättning/fondering och värdering av tillgångar och skulder bör de meddelas genom myndighetsföreskrifter, där samordning kan ske med bestämmelserna på redovisningsområdet (jfr 1 kap. 1 § 1 Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd [FFFS 2015:9] om försäkringsföretag som har beviljats undantag beroende på storlek). I myndighetsföreskrifter bör bl.a. föreskrivas hur ofta de olika kategorierna av föreningar behöver göra försäkringstekniska utredningar och i vilken utsträckning utredningarna måste göras av behöriga aktuarier (jfr 21 och 22 §§ UFL).

Investeringar (6 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om aktsamhetsprincipen, riskkontroll, riskspridning, lokalisering av tillgångar och bestämmelser om s.k. förmånsrättsregister.

Bestämmelserna i 6 kap. utgör, i likhet med bestämmelserna i 5 och 7–9 kap., en av beståndsdelarna i den riskbaserade solvensreglering som infördes i samband med genomförandet av Solvens II-direktivet. Ovan görs bedömningen att den riskbaserade solvensregleringen i försäkringsrörelselagen inte utgör en lämplig reglering för de försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor. När det gäller bestämmelserna om investeringar bör det dock noteras att dessa bestämmelser, till skillnad från bestämmelserna om avsättningar och kapitalkrav, är mer principbaserade, vilket innebär att bestämmelserna om investeringar i 6 kap. FRL i och för sig skulle kunna gälla också för de nu aktuella föreningarna. En särreglering omg investeringar som bygger på att de inledande bestämmelserna i 6 kap. FRL, efter vissa justeringar, skulle vara direkt tillämpliga på de nu aktuella föreningarna riskerar dock att bli en onödigt komplicerad reglering jämfört med en fristående särreglering i myndighetsföreskrifter. Mot denna bakgrund bör båda kategorierna av föreningar kunna få undantag från de inledande bestämmelserna i 6 kap. FRL om aktsamhet (1 §), riskkontroll (2 §), riskspridning (3 §), lokalisering av tillgångar (4 §), särskilda begränsningar för investeringar i vissa tillgångar (5 och 6 §§) och bestämmelserna om tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar (7–10 §§). För de båda kategorierna av föreningar bör dock motsvarande grundläggande krav på riskkontroll, riskspridning, lokalisering av tillgångar och särskilda begränsningar meddelas genom myndighetsföreskrifter. De mer detaljerade kraven kan utformas efter mönster från de grundläggande krav som finns i 6 kap. 1–7 §§ FRL.

De nu aktuella föreningarna bör dock inte kunna få undantag från bestämmelserna om förmånsregister, eftersom registerföring och förmånsrätt är en central del av försäkringstagarskyddet. Det kan hävdas att krav på registerföring inte framstår som nödvändigt i de allra minsta föreningarna, mot bakgrund av storleken på åtaganden, den förmodat goda soliditeten och risken för konkurs. Det kan dock samtidigt konstateras att arbetet med att upprätthålla ett förmånsregister inte rimligen kan vara särskilt betungande i de nu aktuella föreningarna. Ett sådant krav bör därför gälla även för de mindre föreningarna.

Kapitalbas (7 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om krav på tillräcklig kapitalbas, kapitalbasens sammansättning, indelning av kapitalbasen, klassificering av kapitalbasposter och täckande av kapitalkrav.

Som framgår ovan utgör bestämmelserna i 7 kap., i likhet med bestämmelserna i 5, 6, 8 och 9 kap., en av beståndsdelarna i den riskbaserade solvensreglering som ovan inte bedöms vara en lämplig reglering för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor.

En annan sak är att det bör finnas någon form av kvalitetskrav på de tillgångar som de nu aktuella föreningarna förvaltar i syfte att kunna infria sina åtaganden gentemot försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade. Som anförs ovan bör en relativt enkel solvensreglering med krav på tillgångar som svarar mot de beräknade försäkringsförmånerna jämte ett schablonberäknat kapitalkrav och krav på aktsam förvaltning av samtliga tillgångar vara en tillräcklig solvensreglering för de nu aktuella

föreningarna. När det särskilt gäller kvalitetskrav på de tillgångar som svarar mot försäkringsförmånerna och ett schablonberäknat kapitalkrav får kraven på aktsam förvaltning av samtliga tillgångar anses utgöra en tillräcklig grundreglering av kvaliteteten på tillgångarna inklusive kvaliteten på de tillgångar som svarar mot ett schablonberäknat kapitalkrav (kapitalbas).

Solvenskapitalkrav och minimikapitalkrav (8 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om beräkning av solvenskapitalkrav och minimikapitalkrav samt bestämmelser om garantibelopp.

Bestämmelserna i 8 kap. utgör, i likhet med bestämmelserna i 5–7 och 9 kap., en av beståndsdelarna i den riskbaserade solvensreglering som infördes i samband med genomförandet av solvens II-direktivet. Ovan görs bedömningen att den riskbaserade solvensregleringen inte utgör en lämplig reglering för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor.

En annan sak är att de nu aktuella föreningarna, i deras egenskap av försäkringsgivare, bör ha någon form av buffertkapital som en säkerhet för den osäkerhet som finns när det gäller värderingen av försäkringsåtagandena, de risker som finns på tillgångssidan och övriga risker. Som anförs ovan får dock en relativt enkel solvensreglering med krav på tillgångar som svarar mot försäkringsåtagandena jämte ett schablonberäknat kapitalkrav och krav på aktsam förvaltning av samtliga tillgångar anses utgöra en tillräcklig solvensreglering för de nu aktuella föreningarna.

De mer detaljerade bestämmelserna kring hur kapitalkravet ska beräknas bör meddelas genom myndighetsföreskrifter, där utgångspunkt bör kunna tas i de nuvarande bestämmelserna i den upphävda lagen om understödsföreningar. Med schablonberäknat menas här ett kapitalkrav som t.ex. beräknas som en viss procent av de beräknade försäkringsförmånerna.

Interna modeller (9 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om möjlighet att ansöka om användning av en s.k. intern modell för beräkning av kapitalkrav.

Bestämmelserna bedöms inte vara relevanta för de nu aktuella föreningarna, och det behövs därför ingen möjlighet till undantag.

Företagsstyrning (10 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om krav på företagsstyrningssystem, styrdokument, centrala funktioner, lämplighetskrav, system för riskhantering, egen risk- och solvensbedömning, uppdragsavtal och komplementär riktlinjer.

Bestämmelserna innehåller detaljerade krav som ska säkerställa att verksamheten bedrivs på ett sunt och ansvarsfullt sätt. Mot bakgrund av de särdrag som finns hos de nu aktuella understödsföreningarna bör det inte vara nödvändigt att i dessa föreningar ha den typ av detaljerade krav på företagsstyrning som behövs finnas hos andra typer av försäkringsgivare. Här ska noteras att det inte finns några särskilda krav på företagsstyrning i den upphävda lagen om understödsföreningar och att det såvitt är känt inte förekommit några problem kopplade till bristande företagsstyrning i understödsföreningar. Här ska dock samtidigt framhållas att många understödsföreningar i dag står under begränsad tillsyn, och noteras

att de nu aktuella föreningarna är skyldiga att tillämpa Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2005:1) om styrning och kontroll av finansiella företag.

Som anges ovan bedöms de grundläggande kraven på försäkringsgivare som följer av bestämmelserna i 4 kap. 1 § (stabilitetsprincipen), 4 kap. 3 § (god försäkringsstandard) och 13 kap. 2 § FRL jämförd med 7 kap. 4 § lagen om ekonomiska föreningar (styrelsens ansvar för organisation och förvaltning m.m.) utgöra en tillräcklig reglering av den företagsstyrning som behöver finnas i de mindre föreningarna. När det gäller de mindre föreningarna bör de därför kunna få undantag från samtliga bestämmelser i kapitlet om företagsstyrning i försäkringsrörelselagen och att den alternativa regleringen – utöver de grundläggande krav som redovisas ovan – endast ska innehålla ett övergripande krav på en styrelse som säkerställer att föreningen styrs på ett sunt och ansvarsfullt sätt i medlemmarnas intresse.

När det gäller de större föreningarna bör det dock rimligen ställas mer detaljerade krav på organisationen för företagsstyrning, vilket väcker frågan om inte de större föreningarna borde tillämpa i vart fall vissa av bestämmelserna om företagsstyrning i 10 kap. FRL. En särreglering på företagsstyrningsområdet som bygger på att vissa av bestämmelserna i 10 kap. FRL skulle vara direkt tillämpliga på de nu aktuella föreningarna riskerar dock att bli onödigt komplicerad jämfört med en fristående, mer principbaserad och skräddarsydd särreglering i myndighetsföreskrifter. Även de större föreningarna bör därför kunna få undantag från samtliga bestämmelser i 10 kap. FRL. För de större föreningarna bör det dock, till skillnad från det som föreslås i fråga om de mindre föreningarna (se ovan), ställas krav på en särskild organisation för företagsstyrning. De mer detaljerade kraven på denna typ av organisation bör meddelas genom myndighetsföreskrifter, som kan utformas med utgångspunkt i 10 kap. FRL jämfört med Finansinspektionens allmänna råd om styrning och kontroll av finansiella företag.

Mot bakgrund av det anförda bör det övergripande kravet på de större föreningarna vara att de ska ha en organisation som säkerställer att företaget styrs på ett sunt och ansvarsfullt sätt i medlemmarnas intresse. De närmare kraven på en sådan organisation bör preciseras i föreskrifter på lägre nivå än lag. I dessa föreskrifter bör det bl.a. ställas krav på särskilda funktioner för riskhantering, regelefterlevnad, internrevision och en aktuariefunktion (jfr 10 kap. 4 § FRL). Därutöver behöver det finnas grundkrav när det gäller kontinuitet i verksamheten (jfr 10 kap. 3 §), uppdragsavtal (jfr 10 kap. 19–22 §§), riktlinjer och beräkningsunderlag när det gäller försäkringsförmånerna (jfr 10 kap. 23 §) samt hantering av intressekonflikter (jfr 10 kap. 24 §). För de större föreningarna torde denna typ av grundläggande krav på intern styrning och kontroll av verksamheten (företagsstyrning) rimligen inte medföra några väsentligt ökade kostnader, givet att kraven förutsätts bli proportionella mot den verksamhet som bedrivs.

Associationsrättsliga bestämmelser för försäkringsaktiebolag (11 kap.) och för ömsesidiga försäkringsbolag (12 kap.)

Kapitlet innehåller den associationsrättsliga särregleringen för försäkringsgivare som bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform eller i ett ömsesidigt försäkringsbolag.

Bestämmelserna bedöms inte vara relevanta för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar, och det behövs därför ingen möjlighet till undantag.

Associationsrättsliga bestämmelser för försäkringsföreningar (13 kap.)

Kapitlet innehåller den associationsrättsliga regleringen för försäkringsgivare som bedriver sin verksamhet i föreningsform, och utgör den associationsrättsliga reglering som de nu aktuella understödsföreningarna måste anpassa sig till när de omvandlas till försäkringsföreningar. Tillämpningen av bestämmelserna på föreningarna behandlas i avsnitt 5.2.5.

Överlåtelse av försäkringsbestånd (14 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om överlåtelse av försäkringsbestånd.

De understödsföreningar som omvandlas till försäkringsföreningar bör kunna tillämpa bestämmelserna om överlåtelse av försäkringsbestånd utan undantag (jfr 56, 63 och 64 §§ UFL).

Lämplighetsprövning av ägare i försäkringsaktiebolag (15 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om lämplighetsprövning av ägare i försäkringsaktiebolag.

Bestämmelserna bedöms inte vara relevanta för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar, och det behövs därför ingen möjlighet till undantag.

Offentliggörande (16 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om offentliggörande av en s.k. solvens- och verksamhetsrapport jämte krav på vissa system och styrdokument.

Krav på offentliggörande av uppgifter om verksamheten torde inte fylla någon egentlig funktion när det gäller föreningar för inbördes bistånd som inte får bedriva affärsmässig försäkringsrörelse. De nu aktuella föreningarna bör därför kunna få undantag från bestämmelserna i 16 kap. och någon särreglering när det gäller offentliggörande bör inte införas.

Tillsyn (17 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om registreringsmyndighet och om Finansinspektionens tillsyn över försäkringsföretag, inklusive bl.a. krav på upplysningar från försäkringsföretag.

Bestämmelserna är nödvändiga för tillsynen över försäkringsföretag, och bör i allt väsentligt gälla även för de nu aktuella försäkringsföreningarna. Med hänsyn till att de föreningarna enligt förslaget ovan inte ska tillämpa bestämmelserna om kapitalkrav i 8 kap. FRL bör de dock medges undantag från bestämmelserna om företagsspecifika parametrar, beräkning enligt en intern modell i stället för med standardformeln och kapitaltillägg.

Kraven på upplysningar från ett försäkringsföretag enligt 17 kap. 5 § (s.k. tillsynsrapportering) bör kunna begränsas när det gäller de mindre föreningarna till en skyldighet att anmäla väsentliga händelser (jfr 4 kap.

Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd [FFFS 2015:13] om tillsynsrapportering för försäkringsrörelse). För de större föreningarna bör kraven på tillsynsrapportering kunna utformas med utgångspunkt i de krav som gäller för försäkringsföretag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 eller 19 b § FRL (jfr 5 kap. 2 § samma föreskrifter).

För båda kategorierna av föreningar bör det dessutom finnas en skyldighet att omedelbart underrätta Finansinspektionen, om en förening inte uppfyller det kapitalkrav som gäller för föreningen (jfr 8 kap. 16 § FRL).

Ingripanden (18 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om ingripande mot försäkringsföretag och vissa fysiska personer. Bestämmelserna är nödvändiga för att skydda försäkringstagare och andra ersättningsberättigade, och de grundläggande bestämmelserna bör gälla även för de nu aktuella föreningarna.

Mot bakgrund av förslaget ovan att de nu aktuella föreningarna inte ska tillämpa bestämmelserna om kapitalkrav i 8 kap. FRL behövs det dock viss särreglering kring Finansinspektionens möjlighet och skyldighet att ingripa om en förening inte uppfyller det kapitalkrav som gäller för föreningen.

Grupptillsyn (19 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om bl.a. vilka företag som ingår i en grupp, fall då grupptillsyn ska utövas, nivån för grupptillsyn, fortsatt tillsyn över de enskilda försäkringsföretagen, grupptillsynsmyndigheten och dess ansvar, gruppsolvens, rapportering av väsentliga riskkoncentrationer och betydande transaktioner inom en grupp, företagsstyrningssystem inom en grupp, skyldighet att lämna upplysningar till Finansinspektionen och offentliggörande.

Bestämmelserna om grupptillsyn har sin grund i Solvens II-direktivet, och de nu aktuella föreningarna driver inte en sådan verksamhet att det är nödvändigt att utöva grupptillsyn. Bestämmelserna i 19 kap. bör därför inte tillämpas på föreningarna.

Specialföretag (20 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om tillståndsplikt och tillsyn över specialföretag.

Bestämmelserna bedöms inte vara relevanta för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar, och det behövs därför ingen möjlighet till undantag.

Överklagande m.m. (21 kap.)

Kapitlet innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut, förordnande om att ett beslut ska gälla omedelbart, förklaring att ett ärende onödigt uppehålls och överklagande av Bolagsverkets beslut.

Det finns inte skäl för att undanta försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar från de bestämmelserna.

5.2.5 Viss associationsrättslig särreglering

Promemorians förslag: Försäkringsföreningar som efter ansökan eller anmälan är undantagna från vissa näringsrättsliga bestämmelser ska vara undantagna från försäkringsrörelselagens bestämmelser om verksamhetskapital, stadgarnas innehåll, revisionsutskott och revision, återbäring och annan användning av föreningens egendom, företagsnamn och straff för försäkringsföreningar. Föreningarna ska också vara undantagna från bestämmelserna om insatsemission och värdeöverföringar i lagen om ekonomiska föreningar. De mindre försäkringsföreningarna ska dessutom vara undantagna från krav på verkställande direktör och auktoriserad eller godkänd revisor.

Stadgarna ska utöver det som följer av lagen om ekonomiska föreningar innehålla uppgifter om verksamhetens försäkringstyper, om verksamhet ska drivas utanför EES, försäkringsförmånernas beskaffenhet och om villkor för inträde i föreningen, utbetalning av försäkringsbelopp, och i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem, belåning av försäkringsbrev hos föreningen, fri-brev och återköp, återbäring och annan värdeöverföring och uttaxering.

Företagsnamnet ska innehålla ordet understödsförening eller försäkringsförening, eller ordet sjukkasse om föreningen uteslutande eller huvudsakligen meddelar sjukhjälp. Det ska inte få innehålla ordet erkänd eller ordet ömsesidig tillsammans med ordet försäkring. Företagsnamnet ska tydligt skilja sig från firman hos andra föreningar som har varit registrerade enligt den upphävda lagen om understödsföreningar.

Skälen för promemorians förslag: I avsnitt 5.2.4 föreslås att understödsföreningar efter ansökan eller anmälan ska kunna undantas från vissa näringsrättsliga bestämmelser i försäkringsrörelselagen, och att alternativa särregler ska gälla i stället. Särregleringen ska följa av lag när det gäller vissa krav på tillgångar, och i övrigt preciseras i förordning eller myndighetsföreskrifter.

I försäkringsrörelselagen finns även associationsrättsliga bestämmelser för de tre olika formerna av försäkringsföretag, dvs. försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag och försäkringsföreningar, och utgångspunkten är att de understödsföreningar som ombildas kommer att omfattas av de föreskrifter som gäller för försäkringsföreningar. I syfte att göra det möjligt för de i denna promemoria aktuella föreningarna att fortsätta med sin verksamhet och undvika omotiverade förändringar i samband med omvandlingen, bör undantag gälla i fråga om vissa associationsrättsliga bestämmelser eller sådana bestämmelser anpassas både för de större och för de mindre understödsföreningarna. Det är fråga om bestämmelser om enskildas personliga ställning och undantagen och de särskilda kraven måste därför regleras i lag. Regeringen kan således inte bemyndigas att meddela föreskrifter i denna del (8 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen). Särbestämmelserna bör därför införas i försäkringsrörelselagen. Den associationsrättsliga särregleringen bör huvudsakligen utformas med utgångspunkt i den reglering som föreningarna tillämpar i dag, dvs. bestämmelserna i den upphävda lagen om understödsföreningar.

I 13 kap. FRL finns i fråga om försäkringsföreningar anpassningar, undantag och kompletteringar till lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar, som gäller för försäkringsföreningarna om inte annat följer av försäkringsrörelselagen (2 §). De grundläggande bestämmelserna om vad en försäkringsförening är, tillämpningen av lagen om ekonomiska föreningar och ansvar för en förenings förpliktelser bör gälla även för de understödsföreningar som avser att omvandlas till försäkringsföreningar (1–4 §§). Bestämmelserna om verksamhetskaptal bör dock inte gälla för nu aktuella föreningar, vilket innebär att inte heller bestämmelserna om vad stadgarna ska innehålla i fråga om verksamhetskaptal, om att kräva in verksamhetskaptal före registrering och om rösträtt för den som skjutit till verksamhetskaptal bör gälla för dem (5–7 §§). Verksamhetskaptalet är en form av startkapital som ska finnas i försäkringsföreningar. För försäkringsaktiebolag, liksom för andra aktiebolag, finns krav på visst aktiekapital för att bolaget ska få bildas (se 11 kap. 1 § första stycket FRL och 1 kap. 4 § aktiebolagslagen [2005:551]). Ömsesidiga försäkringsbolag måste ha garantikapital för att få bildas (12 kap. 9 § FRL). Således bör en annan form av startkapital krävas av de föreningar som kommer att vara undantagna från kravet på verksamhetskaptal. I den upphävda lagen om understödsföreningar finns krav på medlemsavgifter (11 § andra stycket 6). I lagen om ekonomiska föreningar finns krav på medlemsinsatser, vilket kan anses motsvara understödsföreningarnas medlemsavgifter. Kraven på medlemsinsatser i lagen om ekonomiska föreningar bör därför gälla för de undantagna försäkringsföreningarna (se 10 kap. 1 och 2 §§) i stället för kravet på verksamhetskaptal.

Innehållet i en förenings stadgar regleras i 3 kap. 1 § lagen om ekonomiska föreningar och i ett antal andra bestämmelser i den lagen. För försäkringsföreningarna finns en särskild bestämmelse om stadgarnas innehåll som hänvisar till lagen om ekonomiska föreningar, men som är anpassad till kravet på verksamhetskaptal och till andra särskilda förhållanden som gäller för försäkringsföretag (13 kap. 6 § FRL). Understödsföreningarna berörs av vissa av dessa anpassningar men inte av dem som rör verksamhetskaptalet. Vad som ska finnas i stadgarna hos en understödsförening som omvandlas till försäkringsförening bör därför särregleras. Det bör krävas att stadgarna innehåller dels det som ska krävas av alla ekonomiska föreningar och som följer av lagen om ekonomiska föreningar, dels det som ska finnas i en försäkringsförenings stadgar och som är relevant. Dessutom bör det krävas att stadgarna innehåller uppgifter om sådant som försäkringsföreningarna själva ska få bestämma om, framför allt vad som ska gälla angående förmåner och i fråga om värdeöverföringar från föreningen till medlemmar.

I såväl lagen om ekonomiska föreningar som försäkringsrörelselagen finns bestämmelser om revision som följer av EU:s s.k. revisionspaket (se prop. 2015/16:672). Det handlar om särskilda krav på revisionen av företag av allmänt intresse, dvs. företag vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad (ibland benämnda börsnoterade företag), värdepappersbolag, banker och andra kreditinstitut, försäkringsföretag som inte är undantagna (se samma prop. s. 90–93). De nu aktuella försäkringsföreningarna kommer inte vara börsnoterade, och de kommer inte heller vara värdepappersbolag eller kreditinstitut. De kommer visserligen ha tillstånd att driva försäkringsrörelse, men föreslås inte vara

företag av allmänt intresse (se avsnitt 5.2.4). De bör därför undantas från de betungande revisionsreglerna i revisionspaketet genom att de nu aktuella bestämmelserna i försäkringsrörelselagen inte ska gälla för dem.

Bestämmelser om värdeöverföringar, dvs. vinstutdelning, gottgörelse och viss annan överföring av föreningens medel finns i lagen om ekonomiska föreningar (12–15 kap.) För försäkringsföreningarnas del gäller i stället att föreningens medel bara får delas ut till medlemmar i form av återbäring eller som skifteslikvid (13 kap. 19 § FRL). Understödsföreningar får enligt den upphävda lagen förfoga över sitt överskott i enlighet med sina stadgar eller efter särskilt beslut från Finansinspektionen (23 § andra och tredje styckena). De undantagna försäkringsföreningarna bör inte omfattas av bestämmelserna om värdeöverföringar i lagen om ekonomiska föreningar eller i försäkringsrörelselagen. I stället bör de även fortsättningsvis reglera vad som gäller i detta avseende i sina stadgar, vilket bör anges i bestämmelsen om stadgarnas innehåll.

Mot bakgrund av den begränsade verksamhet som bedrivs i de mindre föreningarna bör de dessutom undantas från kraven i 13 kap. FRL på att utse en verkställande direktör och att föreningens revisor måste vara auktoriserad eller godkänd (10 § och 18 § första stycket 3 och 4). Vidare bör kraven på företagsnamn för båda kategorierna av försäkringsföreningar särregleras i förhållande till bestämmelserna om företagsnamn i försäkringsrörelselagen (13 kap. 39 §) och lagen om ekonomiska föreningar (20 kap. 1 och 2 §§) för att undvika omotiverade namnändringar i samband med omvandlingen. Bestämmelserna bör utformas med utgångspunkt i bestämmelserna om firma i den upphävda lagen om understödsföreningar (12 §).

Övriga bestämmelser i 13 kap. FRL och i lagen om ekonomiska föreningar bör gälla på samma sätt för undantagna försäkringsföreningar som för övriga försäkringsföreningar.

5.3 Särskilt om verksamhet som avser försäkringsförmåner vid dödsfall

Promemorians förslag: Den nuvarande möjligheten för företag som bara tillhandahåller vissa begränsade försäkringsförmåner vid dödsfall att få undantag i ett enskilt fall ska gälla även för försäkringsföreningar som har varit registrerade som understödsföreningar enligt den upphävda lagen om understödsföreningar och som driver sådan verksamhet tillsammans med annan verksamhet.

Promemorians bedömning: De nuvarande bestämmelserna om möjlighet att få undantag i ett enskilt fall från hela eller delar av försäkringsrörelselagen bör inte preciseras i fråga om möjliga undantag och särreglering.

Skälen för promemorians förslag och bedömning: I försäkringsrörelselagen finns möjlighet till undantag i ett enskilt fall från hela eller delar av den lagen för försäkringsföretag som bara tillhandahåller vissa särskilda typer av förmåner vid dödsfall (1 kap. 20 § 1). Det är fråga om ett individuellt dispensförfarande. Som redovisas i avsnitt 4.1 finns det

understödsföreningar som bara meddelar förmåner vid dödsfall (begravningskassor), men också understödsföreningar som meddelar förmåner vid sjukdom och förmåner vid dödsfall (sjuk- och begravningskassor). Den nuvarande regleringen innebär att de särskilda möjligheterna till undantag från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen i fråga om verksamhet som avser förmåner vid dödsfall inte kan tillämpas av sjuk- och begravningskassor (jfr ordet ”bara” i 1 kap. 20 § 1 FRL).

Den nu aktuella bestämmelsen i försäkringsrörelselagen har sin grund i ett undantag i Solvens II-direktivet (artikel 10.1). Även om undantaget i direktivet gäller för företag, finns det ingenting som hindrar Sverige från att låta samma undantag gälla för den särskilda typen av verksamhet i de fall denna bedrivs i en förening som också uppfyller kraven för att få undantas med hänsyn till storleken på verksamheten (artikel 4 i Solvens II-direktivet, som i svensk rätt har genomförts i 1 kap. 19 § FRL). Regleringen av sådan verksamhet som avser tillhandahållande av vissa begränsade förmåner vid dödsfall bör vara likartad oavsett om verksamheten bedrivs i en förening som bara tillhandahåller denna typ av förmåner eller om verksamheten bedrivs i en förening som även tillhandahåller t.ex. sjukförmåner, eftersom behovet av skydd för de ersättningsberättigade och därmed regleringsbehovet i grunden torde vara detsamma i båda fallen. De nuvarande undantagsmöjligheterna bör därför få användas även i de fall då verksamhet i form av tillhandahållande av vissa begränsade förmåner vid dödsfall bedrivs av en försäkringsförening som tidigare har varit en understödsförening och som också bedriver annan verksamhet. Genom den ändringen blir det möjligt för Finansinspektionen att ställa olika krav på olika verksamheter i en och samma försäkringsförening.

En alternativ lösning skulle kunna vara att göra preciseringar i den nuvarande bestämmelsen i försäkringsrörelselagen (1 kap. 20 §) i fråga om möjliga undantag och särskild reglering, i syfte att skapa ökad förutsebarhet och mer likartad särreglering för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar, oavsett vilken typ av verksamhet som de bedriver. I denna promemoria föreslås dock inte några sådana preciseringar eftersom den nuvarande bestämmelsen bör ses som ett alternativ och komplement till den generella särreglering för försäkringsföreningar som föreslås i avsnitten 5.2.2–5.2.5. Det framstår vidare som naturligt att individuella dispenser med stöd av den nu aktuella bestämmelsen i försäkringsrörelselagen utformas med utgångspunkt i de undantag och den särreglering som föreslås i avsnitt 5.2.5.

En annan tänkbar lösning är att alla nu aktuella understödsföreningar, dvs. även sådana understödsföreningar som inte tillhandahåller på visst sätt begränsade förmåner vid dödsfall, skulle ges möjlighet att tillämpa den form av dispensmöjlighet utan uttrycklig särreglering som finns i den nu aktuella bestämmelsen i försäkringsrörelselagen. Här kan jämföras med de undantagsmöjligheter för försäkringsföreningar som infördes i samband med 2011 års reform (se avsnitt 4.2.2). En sådan reglering skulle visserligen skapa bättre utrymme för individuellt anpassade lösningar, men skulle samtidigt skapa en mindre förutsebar reglering. Mot denna bakgrund görs bedömningen att den form av dispensmöjlighet som finns i den nu aktuella bestämmelsen endast bör kunna användas när det gäller sådan verksamhet som avser tillhandahållande av vissa begränsade förmåner vid dödsfall.

5.4 Följändringar

Promemorians förslag: De försäkringsföreningar som beviljas undantag från försäkringsrörelselagen eller efter anmälan får tillämpa undantag från den lagen ska även vara undantagna från lagen om försäkringsdistribution och lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Sådana föreningar ska även få undantas från lagen om årsredovisning i försäkringsföretag.

Sådana föreningar ska inte anses som företag av allmänt intresse enligt definitionen i revisorslagen.

Vissa bestämmelser om information i försäkringsavtalslagen ska inte vara tillämpliga på de försäkringsföreningar som beviljas eller anmäler undantag från försäkringsrörelselagen.

Skälen för promemorians förslag: När det gäller regleringen på försäkringsdistributionsområdet, lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution, görs bedömningen att det EU-direktiv (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/97 av den 20 januari 2016 om försäkringsdistribution, benämnt försäkringsdistributionsdirektivet) som i svensk rätt genomförs i den lagen inte är tillämpligt på de företags som uppfyller villkoren för att kunna tillämpa den särreglering för försäkringsföreningar som föreslås i denna promemoria. Bedömningen grundas på att de föreningarna inte i nu aktuellt sammanhang bör betraktas som försäkringsföretag i den mening som avses i Solvens II-direktivet (jfr artiklarna 13–15 och 18 och prop. 2017/18:216 s. 141 f.).

Lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen), som i svensk rätt genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG (fjärde penningtvättsdirektivet), gäller bl.a. för fysiska och juridiska personer som driver livförsäkringsrörelse (1 kap. 2 § 2). De understödsföreningar som i dag driver livförsäkringsrörelse omfattas således av den lagen. Frågan är om även de försäkringsföreningar som uppfyller villkoren för att få tillämpa den särreglering för försäkringsföreningar som föreslås i denna promemoria bör omfattas av penningtvättslagen.

Försäkringsföretag finns med i uppräknningen av de finansiella institut som omfattas av fjärde penningtvättsdirektivet (se artiklarna 2.1 och 3.2). Med försäkringsföretag avses dock i det direktivet försäkringsföretag enligt definitionen i Solvens II-direktivet (artikel 13.1), i den mån som det utför sådan livförsäkringsverksamhet som omfattas av det direktivet (artikel 3.2). Som anges ovan bör de nu aktuella föreningarna inte betraktas som försäkringsföretag i den mening som avses i Solvens II-direktivet (jfr artiklarna 13–15 och 18). Föreningarna omfattas alltså inte av fjärde penningtvättsdirektivet. Enligt det direktivet är dock medlemsstaterna skyldiga att helt eller delvis utvidga tillämpningsområdet till att omfatta andra företagskategorier än de som anges i direktivet, om de

bedriver verksamhet som med särskilt stor sannolikhet används för penningtvätt eller för finansiering av terrorism (artikel 4.1). I denna promemoria görs bedömningen att det inte föreligger någon särskilt stor sannolikhet att försäkringsföreningarnas verksamhet kommer att användas för penningtvätt.

Det ovan anförda innebär sammanfattningsvis att Sverige inte har någon skyldighet enligt EU-rätten att inkludera de nu aktuella föreningarna i den lagstiftning som genomför försäkringsdistributionsdirektivet respektive fjärde penningtvättsdirektivet i svensk rätt. Inget av de direktiven hindrar visserligen Sverige från att anta nationella bestämmelser på ett område som inte regleras av de regelverken (se prop. 2016/17:173 s. 174 och prop. 2017/18:216 s. 191). För närvarande bedöms det dock inte föreligga något behov av att tillämpa lagen om försäkringsdistribution eller penningtvättslagen på de föreningar som uppfyller villkoren för att kunna tillämpa den särreglering för försäkringsföreningar som föreslås i denna promemoria. Denna bedömning görs även i förhållande till sådana försäkringsföretag som bara tillhandahåller försäkringsförmåner vid dödsfall, om förmånerna inte överstiger den genomsnittliga begravningskostnaden för en avliden person eller utgår i annan form än pengar (jfr 1 kap. 20 § 1 FRL). Det bör därför införas ett undantag i de lagarna för sådana föreningars och företags verksamheter (i fråga om penningtvättslagen jfr även prop. 2018/19:158 s. 162 f. och 655–657).

När det gäller redovisningsregleringen kan inledningsvis konstateras att enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (1 kap. 1 § andra och tredje styckena) får undantag från den lagen medges för sådana försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen (1 kap. 20 §). Frågor om sådana undantag prövas av Finansinspektionen. Företag som har beviljats undantag i stället ska tillämpa föreskrifter som meddelats med stöd av ett bemyndigande i lagen (1 kap. 1 § fjärde stycket och 4 § andra stycket samma lag samt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd [FFFS 2011:27] om förenklad årsredovisning i försäkringsföretag som har dispens). Möjligheten att ansöka om undantag från lagen om årsredovisning i försäkringsföretag bör gälla även för sådana försäkringsföreningar som beviljas eller anmäler sådana undantag som förslås i denna promemoria. Särregleringen när det gäller den finansiella redovisningen bör kunna meddelas genom myndighetsföreskrifter.

Enligt revisorslagen (2001:883) utgör företag som har tillstånd att driva rörelse enligt försäkringsrörelselagen, utom sådana företag som har beviljats undantag enligt 1 kap. 19 eller 20 § den lagen, ”företag av allmänt intresse” (2 § 9 d). Definitionen infördes i samband med att svensk rätt anpassades till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 537/2014 av den 16 april 2014 om särskilda krav avseende lagstadgad revision av företag av allmänt intresse och om upphävande av kommissionens beslut 2005/909/EG (EU:s revisorsförordning) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG av den 17 maj 2006 om lagstadgad revision av årsbokslut och sammanställd redovisning och om ändring av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG samt om upphävande av rådets direktiv 84/253/EEG (revisorsdirektivet) (se prop. 2015/16:162). Vilka företag som anses vara av allmänt intresse har betydelse genom att revisorsdirektivet innehåller särskilda regler som ska gälla vid revisionen av dessa företag. Dessutom är det endast företag av

allmänt intresse som omfattas av de strängare kraven i EU:s revisorsförordning. Som redogörs för ovan i avsnitt 5.2.1 kommer de försäkringsföreningar som uppfyller villkoren för att få tillämpa den särreglering för försäkringsföreningar som föreslås i denna promemoria att bedriva en begränsad försäkringsverksamhet när det gäller såväl omfattning som inriktning. Mot bakgrund av de undantag från försäkringsrörelselagen som föreslås gälla för dessa föreningar står det klart att de inte bör anses vara företag av allmänt intresse (jfr undantagen i 1 kap 19 och 20 §§ FRL). Definitionen av företag av allmänt intresse i revisorslagen bör därför ändras så att även de försäkringsföreningar som omfattas av de undantag som föreslås i denna promemoria undantas från revisorslagens definition av företag av allmänt intresse. I fråga om den civilrättsliga regleringen kan konstateras att enligt försäkringsavtalslagen (2005:104) ska det som sägs om försäkringsbolag i den lagen gälla också i fråga om andra företag som meddelar försäkring (1 kap. 4 § tredje stycket). I likhet med det som gäller för små försäkringsföretag, bör vissa bestämmelser om information om individuell personförsäkring i försäkringsavtalslagen inte vara tillämpliga på föreningar som uppfyller villkoren för att kunna tillämpa den särreglering för vissa försäkringsföreningar som föreslås i denna promemoria. Här bör noteras att de nu aktuella föreningarna inte är undantagna från de bestämmelser om information till försäkringstagare som finns i försäkringsrörelselagen (4 kap. 2 §), och att närmare bestämmelser om sådan information kan meddelas genom myndighetsföreskrifter (se 4 kap. 18 § FRL).

5.5 Hanteringen av redan meddelade dispenser

<p>Promemorians bedömning: Det behövs ingen särskild reglering i fråga om redan meddelade dispenser.</p>

Skälen för promemorians bedömning: Om en understödsförenings verksamhet endast har ringa omfattning eller avser den huvudsakligen pensionsförsäkring på grund av anställning, får Finansinspektionen medge undantag från bestämmelserna i den upphävda lagen om understödsföreningar i den mån det inte föreligger hinder från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden (2 § andra stycket). Finansinspektionen har meddelat ett antal sådana dispenser. Dispenserna gäller skyldigheten att göra och lämna in försäkringsteknisk utredning (21 § UFL) och skyldigheten att lämna in vissa handlingar (67 § UFL). Enligt uppgift från Finansinspektionen är samtliga dispenser tidsbegränsade. Det behövs därför inte någon särskild reglering i fråga om redan meddelade dispenser.

5.6 Det bör inte införas någon särskild reglering av andra former av omvandling eller ombildning

Promemorians bedömning: Det bör inte införas någon särskild reglering av möjligheten för en understödsförening att ombildas till någon annan associationsform än försäkringsförening.

Skälen för promemorians bedömning: En understödsförening är en förening som har bildats i syfte att ge sina medlemmar understöd av visst slag. I regleringen av understödsföreningarna finns de särskilda associations- och näringsrättsliga regler som har ansetts vara nödvändiga för att säkerställa att understöds- respektive försäkringsverksamheten bedrivs på ett sunt sätt. Där finns bl.a. utförliga regler om när och hur en understödsförening ska eller kan avsluta sin verksamhet. I korthet innebär reglerna att föreningen ska likvideras när den inte längre bedriver den verksamhet som utgör grunden för dess existens, dvs. bistånds- eller försäkringsverksamheten. Det regleras även hur föreningen och medlemmarna ska hantera sina åtaganden och eventuella över- eller underskott i samband med att verksamheten avslutas.

Som framgår i avsnitt 5.1.1 görs i denna promemoria bedömningen att en understödsförening som avser att fortsätta med sin försäkringsverksamhet måste omvandlas till en försäkringsförening, eftersom alla försäkringsgivare bör vara skyldiga att tillämpa en för försäkringsgivare särskilt anpassad associations- och näringsrättslig reglering i syfte att skydda de ersättningsberättigade. En fråga som aktualiseras i detta sammanhang är om det bör införas en särskild reglering för understödsföreningar som inte avser att fortsätta med sin försäkringsverksamhet, men som samtidigt avser att fortsätta med sin övriga verksamhet inom ramen för någon annan associationsform än försäkringsförening (t.ex. ideell förening, stiftelse eller ekonomisk förening). De nuvarande reglerna med krav på att en understödsförening – och en försäkringsförening – som inte längre bedriver försäkringsverksamhet ska likvideras syftar till att skydda medlemmar och andra ersättningsberättigade vid avveckling av försäkringsverksamheten. Det är därför inte lämpligt att införa en särskild reglering som skulle göra det möjligt för en understödsförening att – utan likvidation – kunna ”ombildas” till t.ex. en ideell förening.

5.7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2020.

Promemorians bedömning: Det bör inte införas någon särskild övergångsreglering för understödsföreningar som upphör med att teckna nya försäkringar.

Skälen för promemorians förslag och bedömning: Övergångsperioden för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor har förlängts till utgången av 2020, vilket innebär att ansökningar om tillstånd enligt försäkringsrörelselagen ska vara inlämnade till Finansinspektionen

senast den 31 december 2020 (se prop. 2018/19:67 s. 8–10 och SFS 2019:316).

Den särreglering för försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar som föreslås i denna promemoria bör träda i kraft så snart som möjligt, så att understödsföreningarna ges skäligt rådrum att ta ställning till den fortsatta verksamheten. Föreningarna behöver tid för att kunna göra nödvändiga analyser, anpassningar av verksamheten och, i förekommande fall, hinna ansöka om undantag m.m. De föreslagna lagändringarna bör därför träda i kraft den 1 juli 2020.

Utöver den övergångsreglering som redan finns behövs det inga ytterligare övergångsregler.

I sammanhanget bör framhållas att det i denna promemoria – mot bakgrund av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till de lagändringar som gjordes i samband med genomförandet av Solvens II-direktivet – görs överväganden om att Finansinspektionen i ett enskilt fall ska få besluta att en understödsförening som senast den 1 januari 2021 upphör med att teckna nya försäkringsavtal och därefter uteslutande förvaltar sitt bestånd i syfte att avsluta sin verksamhet inte behöver tillämpa delar av försäkringsrörelselagen alternativt får fortsätta att bedriva sin verksamhet enligt äldre bestämmelser. I denna promemoria görs dock den samlade bedömningen att någon sådan reglering inte behövs, med hänsyn till de nuvarande möjligheterna att träda i likvidation med tillämpning av äldre bestämmelser.

6 Konsekvenser

6.1 Kort beskrivning av förslagen och berörda företag

I promemorian föreslås regler som ger försäkringsföreningar som har varit understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor bättre möjligheter att inom ramen för försäkringsrörelselagen kunna fortsätta med sin nuvarande verksamhet, jämfört med de möjligheter som finns enligt de nu gällande reglerna. De regler som föreslås behövs eftersom regleringen i försäkringsrörelselagen inte i alla delar är en lämplig reglering för den särskilda typ av försäkringsverksamhet som de nu aktuella föreningarna bedriver. Förslagen innebär att sådana föreningar ges möjlighet att få undantag från delar av försäkringsrörelselagen, och att föreningarna i de delar där undantag beviljas i stället ska tillämpa en reglering som är bättre anpassad för denna särskilda typ av försäkringsgivare.

För de nu aktuella föreningarna ska det även finnas möjlighet att ansöka om att få tillämpa den nuvarande särregleringen för små försäkringsföretag, liksom möjlighet att omvandlas till en försäkringsförening som ska tillämpa försäkringsrörelselagen utan några särskilda undantag. Det ska dessutom finnas särskilda undantagsmöjligheter när det gäller verksamhet som avser på visst sätt begränsade försäkringsförmåner vid dödsfall. Det föreslås inte några särskilda likvidations- eller ombildningsregler

för understödsföreningar som avser att upphöra med sin försäkringsverksamhet och i samband med detta ombildas till t.ex. en ideell förening, en stiftelse eller en ekonomisk förening. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020, och en ansökan om omvandling ska kunna lämnas in till Finansinspektionen senast den 31 december 2020.

De 25 företag som berörs av förslagen är mycket olika när det gäller storlek, karaktär och inriktning. Med utgångspunkt i den statistik som inhämtats från Finansinspektionen från slutet av 2018, görs i denna promemoria bedömningen att de flesta företag som berörs kan beskrivas som mycket små försäkringsgivare, sett till såväl antalet medlemmar som meddelade försäkringsförmåner. Ett fåtal av de försäkringsgivare som berörs kan dock beskrivas som stora i förhållande till de övriga understödsföreningarna, men de får ändå anses vara små försäkringsgivare i jämförelse med de flesta andra försäkringsgivare. Förslagen i promemorian utgår från en kategorisering av de nu aktuella företagen i två huvudkategorier, där delvis olika regler ska gälla för respektive kategori. I den ena kategorin finns föreningar där storleken på de beräknade försäkringsförmånerna utslagna per medlem eller annan ersättningsberättigad understiger ett halvt prisbasbelopp, vilket för 2019 utgör 23 250 kronor (mindre föreningar). I den andra kategorin finns föreningar där storleken på de beräknade försäkringsförmånerna utslagna per medlem eller annan ersättningsberättigad överstiger ett halvt prisbasbelopp (större föreningar). Det ska understrykas att båda kategorierna av föreningar antas uppfylla de villkor som gäller för att vara undantagna från den gemensamma EU-regleringen (Solvens II-direktivet). De regler som nu föreslås kommer att utgöra en alternativ, särskilt anpassad, särreglering som de nu aktuella föreningarna kan välja att använda i stället för att använda de möjligheter till undantag som ges i den nuvarande regleringen.

Förslagen i promemorian bedöms inte få några påtagliga konsekvenser för försäkringstagarna.

6.2 Kostnader för företagen

Förslagen i promemorian kommer att medföra initiala kostnader för de nu aktuella understödsföreningarna i form av kostnader för arbete med stadgeändringar, tillstånds- och dispensansökningar, anmälan, uppgiftslämnande och registerhållning. För vissa föreningar uppkommer också kostnader för att upprätta olika styrdokument och riktlinjer. Mot bakgrund av de stora skillnader som finns mellan de olika föreningarna är det svårt att uppskatta antalet timmar och kostnad per timme. Med utgångspunkt i tidigare konsekvensbeskrivningar och den kartläggning som varit möjlig att göra inom ramen för denna promemoria görs bedömningen att det för de mindre föreningarna kan komma att röra sig om ca två veckors arbete medan det för de större föreningarna kan komma att röra sig om ca en månads arbete.

För de större föreningarna kommer förslagen på företagsstyrningsområdet att medföra löpande kostnader för bl.a. det arbete som ska utföras av regelefterlevnads-, riskhanterings-, internrevisions- och aktuariefunktionerna samt kostnader kopplade till tillsynsrapportering. Storleken

på dessa kostnader varierar beroende på vilken verksamhet som bedrivs, omfattningen av verksamheten, hur verksamheten är organiserad och den mer detaljerade utformningen av den alternativa regleringen. För de större föreningarna torde dock de krav som föreslås rimligen inte medföra några väsentligt ökade kostnader, givet att kraven är avsedda att vara proportionella mot den verksamhet som bedrivs. För de lite mindre föreningarna torde förslagen inte medföra några ökade löpande kostnader. Kostnaderna för de större föreningarna att ta fram nödvändig tillsynsrapportering beror på vilka upplysningar Finansinspektionen kommer att kräva i den kompletterande regleringen. I förslaget förutsätts det att det inte i den regleringen kommer att ställas några krav på regelbunden tillsynsrapportering från de mindre understödsföreningarna. De nya kraven på lämplighetsprovning kommer att medföra ökade kostnader för båda kategorierna av understödsföreningar, i form av avgifter och kostnader för kontroller i samband med byten av styrelseledamöter m.fl.

Den föreslagna regleringen på solvensområdet bedöms inte komma att medföra några ökade kostnader, eftersom kraven på buffertkapital förutsätts hamna i nivå med de nuvarande kraven. Samma bedömning görs när det gäller placeringsreglerna, där de nya reglerna föreslås bli enklare än de nuvarande.

När det gäller de löpande kostnaderna för de nu aktuella företagen bör det understrykas att de regler som föreslås sammantaget innebär väsentligt lägre kostnader för dem, jämfört med de kostnader som skulle uppstå om det inte skulle införas några sådana särskilda regler.

Förslagen kommer även att medföra kostnader i form av avgifter för provning av vissa ärenden hos Finansinspektionen. Bestämmelser om sådana avgifter finns i förordningen (2001:911) om avgifter för provning av ärenden hos Finansinspektionen. De avgifter som tas ut enligt förordningen ska täcka Finansinspektionens kostnader för provning av ansökningar och anmälningar (1 § andra stycket). Här kan noteras att i dag är avgiften för godkännande av stadgar samt beviljande av tillstånd är 450 000 kronor, avgiften för en omprovning av ett verksamhetstillstånd för understödsföreningar är 150 000 kronor, avgiften för att förlänga en koncession är 22 000 kronor, avgiften för dispenser enligt 2 § UFL är 10 000 kronor och avgiften för dispens enligt 1 kap. 19 eller 20 § FRL är 15 000 kronor. Finansinspektionen får i en översyn av avgiftsförordningen, efter samråd med Ekonomistyrningsverket och branschföreträdare, närmare ta ställning till frågan om vilka avgifter som ska tas ut för olika provningar. Avgiften för registrering av en försäkringsförening hos Bolagsverket är 2 200 kronor.

Några särskilda kostnader bör inte uppstå med anledning av de föreslagna följändringarna.

6.3 Konsekvenser för det allmänna

Förslagen i denna promemoria bedöms inte ge några effekter på samhälls-ekonomi.

Förslagen kommer att innebära visst arbete för Finansinspektionen och Bolagsverket. När det gäller Finansinspektionen krävs arbete i samband

med översyn och framtagande av föreskrifter samt arbete i samband med tillstånds- och dispensprövningar. Finansinspektionens prövning av ärenden finansieras genom avgifter som tas ut av dem som gör en ansökan eller anmälan eller lämnar in en underrättelse. Myndigheten disponerar dessa intäkter. Övrig verksamhet, såsom tillsyn och regelgivning, finansieras via anslag i statens budget. När det gäller Bolagsverket torde arbete krävas i samband med översyn av systemstöd, registerinnehåll, blanketter och informationsmaterial.

Eventuella ökade kostnader för Finansinspektionen och Bolagsverket ska hanteras inom myndigheternas befintliga budgetramar.

Några effekter på andra samhällsfunktioner eller samhällsintressen kan inte förutses.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

1 kap. 19 d §

Paragrafen, som är ny, innehåller en möjlighet för försäkringsföreningar, som har varit registrerade som understödsföreningar enligt den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar att, efter ansökan i samband en sådan tillståndsprövning som avses i 7 § lagen (2010:2044) om införande av försäkringsrörelselagen (2010:2043), beviljas undantag från vissa av lagens bestämmelser. Övervägandena finns i avsnitten 5.2.1, 5.2.2 och 5.2.4.

I *första stycket* anges vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en förening ska kunna ansöka om och beviljas undantag från de i paragrafen angivna bestämmelserna i försäkringsrörelselagen. Villkoren i punkterna är kumulativa och innebär att samtliga förutsättningar måste vara uppfyllda för att undantag ska få beviljas. Enligt 22 § är det Finansinspektionen som prövar frågor om undantag. Inom ramen för denna prövning ska inspektionen göra en lämplighetsbedömning. Vid prövningen kan hänsyn exempelvis tas till om det är lämpligt att en förening med specifika typer av produkter och risker medges undantag i förhållande till rådande finansiella förutsättningar eller om ett undantag är lämpligt med beaktande av de intressen som försäkringstagare och andra ersättningsberättigade har.

Punkt 1 innebär att endast föreningar som vid tidpunkten för ansökan om tillstånd är registrerade som understödsföreningar enligt den upphävda lagen om understödsföreningar kan beviljas undantag.

Av *punkt 2* följer att undantag enligt paragrafen kan beviljas bara för försäkringsföreningar som inte meddelar tjänstepensionsförsäkringar. Vad som avses med tjänstepensionsförsäkring definieras i 7 § tredje stycket den upphävda lagen om understödsföreningar. En förening som har beviljats undantag enligt paragrafen anses därigenom inte tillämpa Solvens II-direktivet (se artikel 4.1). Det innebär att en sådan försäkringsförening i och för sig är ett försäkringsföretag i försäkringsrörelselagens mening, men inte enligt Solvens II-direktivet. Därmed är inte heller EU-förordningar som har antagits enligt det direktivet eller riktlinjer från Eiopa tillämpliga för dessa föreningar. Om en förening inte utnyttjar möjligheten att ansöka om undantag enligt paragrafen eller inte beviljas undantag, gäller Solvens II-regelverket fullt ut för föreningen (jfr artikel 4.5 i direktivet).

Punkt 3 innebär att försäkringsföreningen måste uppfylla villkoren för att utgöra ett s.k. mindre försäkringsföretag. Det innebär bl.a. att vissa beloppsgränser inte får ha överskridits under de föregående tre på varandra följande åren och inte heller att föreningen förväntas göra det inom de följande fem åren (se 19 § första stycket 1–3 och 5). Det innebär även att undantag inte får beviljas om föreningen driver gränsöverskridande verksamhet eller verksamhet som sekundäretablering (se 19 § andra stycket).

Möjligheten till undantag kan enligt *punkt 4* användas bara av föreningar som väljer att i allt väsentligt fortsätta med den begränsade verksamhet föreningen har bedrivit när den var registrerad som understödsförening.

I *andra stycket* anges vilka näringsrättsliga bestämmelser i lagen som en försäkringsförening får beviljas undantag från.

1 kap. 19 e §

Paragrafen, som är ny, innehåller en möjlighet för vissa mindre försäkringsföreningar som uppfyller villkoren i 19 d § att, i stället för att ansöka om undantag enligt den paragrafen, anmäla till Finansinspektionen att föreningen kommer tillämpa den reglering som anges i paragrafen. Övervägandena finns i avsnitten 5.2.1, 5.2.3 och 5.2.4.

I *första stycket* anges vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en försäkringsförening ska få göra en anmälan. För det första måste föreningen uppfylla de krav som anges i 19 d § (se författningskommentaren till den paragrafen). För det andra får anmälan bara göras av föreningar som har genomsnittligt beräknade försäkringsförmåner per medlem eller annan ersättningsberättigad som understiger 50 procent av det prisbasbelopp som fastställs enligt 2 kap. 7 § socialförsäkringsbalken. Med beräknade försäkringsförmåner avses nuvärdet av förväntade utbetalningar för löpande försäkringar minus värdet av de avgifter eller premier som föreningen kan ha att ytterligare uppbära för dessa försäkringar, jfr beräkning av premiereserv i 22 § UFL. Med utbetalningar avses alla utbetalningar kopplade till försäkringarna, dvs. även olika former av återbäring eller tillägg. De mer detaljerade bestämmelserna kring beräkning och värdering av försäkringsförmåner förutsätts bli meddelade i myndighetsföreskrifter, jfr 23 § 6 och 1 kap. 1 § lagen om årsredovisning i försäkringsföretag.

De ovan angivna förutsättningarna måste vara uppfyllda för att en försäkringsförening ska få göra anmälan enligt paragrafen.

I *andra stycket* finns en uppräknig av de bestämmelser i lagen som försäkringsföreningen, efter det att Finansinspektionen har tagit emot en anmälan, får undantag från. Undantaget gäller alltså från den tidpunkt då Finansinspektionen tagit emot anmälan. I 19 f och 19 g §§ finns bestämmelser om krav som försäkringsföreningen måste uppfylla för att undantaget ska gälla.

1 kap. 19 f §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om omständigheter som innebär att undantag enligt 19 d eller 19 e § ska upphöra att gälla. Övervägandena finns i avsnitten 5.2.2–5.2.4.

Av *första stycket* följer att ett beviljat undantag enligt 19 d § eller ett undantag som gäller efter en anmälan enligt 19 e § ska upphöra att gälla om någon av beloppsgränserna i 19 § första stycket 1–3 och 5 överskrids under tre på varandra följande år (jfr 19 d § första stycket 3 och 19 f § första stycket 3). Undantaget ska då upphöra att gälla fr.o.m. det fjärde året. Bestämmelsen är utformad efter förebild av 19 a §.

Enligt *andra stycket* får Finansinspektionen besluta att ett beviljat undantag eller ett undantag som gäller efter en anmälan ska upphöra att

gälla om en förening ändrar sin verksamhet så att den får väsentligt ny inriktning eller utökad omfattning i förhållande till den verksamhet som föreningen bedrev då den var registrerad som understödsförening. Med väsentligt ny inriktning eller utökad omfattning avses t.ex. nya typer av försäkringar, geografisk målmarknad, nya kategorier av ersättningsberättigade eller väsentligt höjda försäkringsförmåner.

Enligt *tredje stycket* är en försäkringsförening skyldig att snarast anmäla till Finansinspektionen om någon av beloppsgränserna överskrids eller verksamheten ändras.

1 kap. 19 g §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om vissa grundläggande minimikrav som måste vara uppfyllda av en försäkringsförening som har beviljats undantag enligt 19 d § eller har gjort anmälan enligt 19 e §. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

Av *första stycket* följer att en försäkringsförening åtminstone ska ha tillgångar som minst uppgår till ett belopp som motsvarar de beräknade försäkringsförmånerna med tillägg av ett belopp som motsvarar ett schablonberäknat kapitalkrav (*punkt 1*) och ha samtliga tillgångar placerade på ett aktsamt sätt (*punkt 2*). Föreningen ska även ha en organisation som säkerställer att företaget styrs på ett sunt och ansvarsfullt sätt i medlemmarnas intresse (*punkt 3*).

Enligt *andra stycket* får en försäkringsförening som är undantagen enligt 19 e §, i stället för det som anges i första stycket 3, ha en styrelse som säkerställer att de kraven uppfylls.

I 23 § 9–11 finns bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur kraven i första stycket 1–3 ska uppfyllas.

1 kap. 19 h §

Paragrafen, som är ny, föreskriver vilka bestämmelser i lagen och i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar som inte ska tillämpas på sådana försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 19 d eller 19 e §. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.5.

I *första stycket* finns föreskrifter om vilka bestämmelser i 13 kap. som inte ska tillämpas.

Bestämmelsen om verksamhetskaptal i 13 kap. 5 § ska inte tillämpas, vilket innebär att det inte krävs verksamhetskaptal för att få bilda en försäkringsförening. Som en följd av det ska inte heller 13 kap. 14 § om rösträtt för den som skjutit till verksamhetskaptal tillämpas. I stället för krav på verksamhetskaptal gäller de allmänna bestämmelserna om medlemsinsatser enligt lagen om ekonomiska föreningar.

I 13 kap. 6 § finns föreskrifter om vad stadgarna i en försäkringsförening ska innehålla. Inte heller den bestämmelsen ska tillämpas på föreningar som är undantagna utan för dem gäller i stället 19 i §.

De särskilda bestämmelserna om revision i 13 kap. 9 a och 18 a–18 e §§, ska inte tillämpas på undantagna föreningar. Eftersom föreningarna inte har värdepapper upptagna till handel på en reglerad marknad ska inte

heller motsvarande bestämmelser i lagen om ekonomiska föreningar tillämpas på dem.

I 13 kap. 19–25 §§ finns bestämmelser om återbäring och annan användning av föreningens egendom. Dessa bestämmelser ska inte tillämpas på undantagna föreningar. Sådana föreningar ska i stället i sina stadgar reglera hur värdeöverföringar får ske, på det sätt som hittills har gällt för dem enligt den upphävda lagen om understödsföreningar.

Föreskrifter om en försäkringsförenings företagsnamn finns i 13 kap. 39 §. Den bestämmelsen ska inte tillämpas på undantagna föreningar. I stället ska 19 j § tillämpas.

Straffbestämmelsen i 13 kap. 40 § ska inte tillämpas på undantagna föreningar.

I *andra stycket* anges vilka bestämmelser i lagen om ekonomiska föreningar som, utöver vad som i övrigt följer av 13 kap, inte ska tillämpas på undantagna försäkringsföreningar. Det gäller bestämmelserna om insatsemissioner och olika former av värdeöverföringar i 10 kap. 3–10 §§, 12 kap. 1–5 §§, 13 och 14 kap.

I *tredje stycket* anges att ytterligare några bestämmelser i 13 kap. inte ska tillämpas på de försäkringsföreningar som är undantagna enligt 19 e §. Det är fråga om dels 13 kap. 10 § om skyldighet att utse en verkställande direktör, dels 13 kap. 18 § första stycket 3 och 4 om krav på att en revisor ska vara auktoriserad eller godkänd. Dessa krav är inte nödvändiga för en så liten förening. Det står dock föreningarna fritt att utse en verkställande direktör och en auktoriserad eller godkänd revisor om de så önskar.

1 kap. 19 i §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om vad stadgarna i sådana försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 19 d eller 19 e § ska innehålla. Paragrafen är delvis utformad efter förebild av 11 § den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar och 13 kap. 6 § denna lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.5.

Av *första stycket* följer att bestämmelserna om stadgarnas innehåll i lagen om ekonomiska föreningar ska gälla även för en försäkringsförening som har beviljats undantag enligt 19 d § eller är undantagen enligt 19 e §. Därutöver ska stadgarna enligt *punkt 1* innehålla uppgifter om vilken typ av försäkringar rörelsen ska avse och om rörelse ska drivas utanför EES. Detta krav motsvarar 13 kap. 6 § 1 och 2, och innebär att det ska framgå av stadgarna om föreningen driver rörelse med direkt försäkring eller återförsäkring, och det ska även anges vilka försäkringsklasser rörelsen omfattar. Stadgarna ska enligt *punkterna 2–4* även innehålla uppgifter om de villkor som ska gälla för inträde i föreningen (jfr 13 kap. 6 § 3), försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunden för hur de ska beräknas samt villkor för utbetalning av försäkringsbelopp, och i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem. Dessa uppgifter ska även enligt den upphävda lagen finnas med i stadgarna (11 § andra stycket 4 och 5) och ska ha motsvarande innebörd enligt denna paragraf. Vidare ska stadgarna enligt *punkt 5* innehålla uppgifter om villkor för belåning av försäkringsbrev hos föreningen och för fribrev och återköp, om sådana ska tillåtas, jfr 11 § andra stycket 9 och 10 den upphävda lagen. Enligt *sjätte punkt 6* ska stadgarna ange villkor för

återbäring och annan värdeöverföring, vilket ersätter de lagreglerade ramarna för sådana värdeöverföringar enligt 13 kap. och lagen om ekonomiska föreningar, och motsvarar 11 § andra stycket 12–14. I *punkt 7* föreskrivs att det ska anges i stadgarna för vilka slag av försäkringar, i vilka situationer, intill vilket belopp och i vilken ordning uttaxering får göras hos medlemmarna och hur uttaxering ska genomföras, vilket motsvarar 13 kap. 6 § 8.

1 kap. 19 j §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om företagsnamn för sådana försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 19 d eller 19 e §. Paragrafen är utformad efter förebild av 12 § den upphävda lagen om understödsföreningar. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.5.

Av *första stycket* följer att en förenings företagsnamn som huvudregel ska innehålla ordet understödsförening eller försäkringsförening. En förening som uteslutande eller huvudsakligen meddelar sjukhjälp får dock i stället använda beteckningen sjukkasse.

I *andra stycket* finns regler om förbud för försäkringsförening att i företagsnamnet använda ordet erkänd eller ordet ömsesidig tillsammans med ordet försäkring. Att ordet bolag eller något annat som betecknar ett bolagsförhållande inte får finnas med i företagsnamnet på ett sätt som kan leda till missförståndet att det är ett bolag som innehar namnet följer av 20 kap. 1 § första stycket andra meningen lagen om ekonomiska föreningar som gäller för föreningarna enligt första stycket jämfört med 13 kap. 2 § första stycket denna lag.

I *tredje stycket* anges att företagsnamnet tydligt ska skilja sig från firmor som har varit registrerade enligt den upphävda lagen om understödsföreningar. Av 20 kap. 1 § första stycket tredje meningen lagen om ekonomiska föreningar, jämfört med 13 kap. 2 § första stycket denna lag, följer att företagsnamnet tydligt skilja sig från andra försäkringsföreningars registrerade företagsnamn.

1 kap. 20 §

Paragrafen innehåller undantagsmöjligheter för försäkringsföretag som bedriver vissa typer av försäkringsverksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

I paragrafen införs en ny *punkt 2* som innebär en möjlighet att från lagen undanta sådan verksamhet som avses i punkt 1 även i det fall verksamheten bedrivs av en försäkringsförening som har varit registrerad som understödsförening och som samtidigt bedriver annan typ av försäkringsverksamhet. Sådan eventuell annan verksamhet omfattas dock inte av möjligheten till undantag enligt denna punkt. Vad som avses med den genomsnittliga begravningskostnaden regleras i myndighetsföreskrifter, se bemyndigande i 23 § 12.

1 kap. 23 §

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

I paragrafen införs fem nya punkter, punkterna 7–11, och som en följd av det numreras hittillsvarande punkt 7 om och blir *punkt 12*.

De nya bemyndigandena i *punkt 7* och *punkt 8* gör det möjligt att meddela föreskrifter om vilka krav som ska gälla för försäkringsföreningar i stället för de krav som följer av de bestämmelser som föreningarna är undantagna från enligt 19 d § respektive 19 e §.

Enligt 19 g § ska en försäkringsförening som omfattas av undantag enligt 19 d eller 19 e § uppfylla vissa grundkrav i fråga om tillräckliga tillgångar, placering av tillgångar och företagsstyrning. Genom nya punkterna 9–11 kan föreskrifter meddelas om hur försäkringsförmåner och schablonberäknat kapitalkrav enligt 19 g § första stycket 1 ska beräknas (*punkt 9*), hur tillgångar enligt 19 g § första stycket 2 ska placeras (*punkt 10*) och hur en organisation enligt 19 g § första stycket 3 ska utformas (*punkt 11*). Av 19 g § andra stycket följer att föreskrifter om hur en organisation ska utformas enligt 19 g § första stycket 3 som har meddelats med stöd av punkt 11 gäller bara för försäkringsföreningar som har beviljats undantag enligt 19 d §.

Föreskrifter om värdering av poster i balansräkningen kan meddelas med stöd av ett bemyndigande i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag (se författningskommentaren till 1 kap. 1 § den lagen i avsnitt 7.2).

17 kap. 5 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om skyldighet för försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 1 kap. 19 d eller 19 e § att omedelbart underrätta Finansinspektionen om föreningen inte uppfyller det kapitalkrav som gäller för föreningen enligt 1 kap. 19 g §. Paragrafen är utformad efter förebild av 8 kap. 16 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

17 kap. 12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet för en revisor eller en särskild granskare att rapportera vissa förhållanden i ett försäkringsföretag till Finansinspektionen. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

Ändringen i *första stycket 4* innebär att bestämmelsen är tillämplig också på försäkringsföretag som, med stöd av 1 kap. 19 d eller 19 e §, ska uppfylla ett schablonberäknat kapitalkrav enligt 1 kap. 19 g §.

18 kap. 8 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om åtgärder som Finansinspektionens ska vidta mot en försäkringsförening som omfattas av undantag enligt 1 kap. 19 d eller 19 e § och som inte uppfyller det kapitalkrav som gäller för föreningen enligt 1 kap. 19 g §. Paragrafen är utformad efter förebild av 8 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

Om en försäkringsförening inte uppfyller kapitalkravet ska Finansinspektionen enligt *första stycket* förelägga föreningen att inom en månad från dagen då bristen konstaterades upprätta en åtgärdsplan och överlämna planen till inspektionen för godkännande.

Enligt *andra stycket* ska åtgärdsplanen innehålla de åtgärder som föreningen ska vidta för att inom tre månader från den dag då bristen konstaterades åter uppfylla kapitalkravet.

18 kap. 10 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om Finansinspektionens möjligheter att begränsa ett försäkringsföretags förfoganderätt eller förbjuda företaget att förfoga över sina tillgångar i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

Ändringen i *första stycket 3* innebär att bestämmelsen är tillämplig också på försäkringsföretag som, med stöd av 1 kap. 19 d eller 19 e §, ska uppfylla ett schablonberäknat kapitalkrav enligt 1 kap. 19 g §.

18 kap. 12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när Finansinspektionen ska återkalla ett försäkringsföretags tillstånd. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

Ändringen i *punkterna 4 och 5* innebär att bestämmelserna är tillämpliga också på försäkringsföretag som, med stöd av 1 kap. 19 d eller 19 e §, ska uppfylla ett schablonberäknat kapitalkrav och tillämpa särskilda regler om åtgärdsplan vid bristande uppfyllelse av kapitalkravet (se 1 kap. 19 g § och 8 a §).

18 kap. 13 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när Finansinspektionen får återkalla ett försäkringsföretags tillstånd. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4.

Ändringen i *första stycket 4* innebär att bestämmelsen är tillämplig också på försäkringsföretag som, med stöd av 1 kap. 19 d eller 19 e §, ska uppfylla ett schablonberäknat kapitalkrav enligt 1 kap. 19 g §. För sådana försäkringsföretag finns särskilda regler om upprättande och överlämnande av åtgärdsplan när företaget inte uppfyller det kapitalkrav som gäller för företaget (se 8 a §).

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

1 kap. 1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att undantag från lagen får medges också för sådana försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen enligt 1 kap. 19 d eller 19 e § samma lag. För sådana företag som medgivits undantag från lagen ska enligt *fjärde stycket* i stället sådana föreskrifter gälla som meddelats med stöd av 4 § andra stycket.

7.3 Förslaget till lag om ändring i revisorslagen (2001:883)

2 §

Paragrafen innehåller definitioner av vissa begrepp i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *punkt 9 d* ändras definitionen av företag av allmänt intresse. Ändringen innebär att de försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 1 kap. 19 d eller 19 e § FRL inte ska anses vara företag av allmänt intresse enligt definitionen i denna paragraf.

Definitionen ändras även redaktionellt.

7.4 Förslaget till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)

10 kap. 1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet för försäkringsbolag att lämna information i fråga om individuell personförsäkring. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelserna i kapitlet inte är tillämpliga på sådana försäkringsföreningar som har medgetts eller anmält undantag enligt 1 kap. 19 d eller 19 e § FRL. Detta gäller även till den del verksamhet som anges i 20 § 1 FRL undantagits med stöd av 20 § 2 samma lag. De bestämmelser om information till försäkringstagare som finns i 4 kap. 2 § FRL gäller dock även för de nu aktuella föreningarna. Närmare bestämmelser om sådan information får meddelas i myndighetsföreskrifter, se 4 kap. 18 § FRL.

7.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

1 kap. 2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Ändringen i *punkt 2* innebär att lagen inte är tillämplig på sådan livförsäkringsrörelse som drivs av försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 1 kap. 19 d §, 19 e § eller 20 § 2 FRL eller sådana försäkringsföretag som omfattas av undantag enligt 1 kap. 20 § 1 samma lag.

7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution

1 kap. 6 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller ett undantag från tillämpningen av lagen. Det innebär att lagen inte är tillämplig på sådana försäkringsföreningar som omfattas av undantag enligt 1 kap. 19 d §, 19 e § eller 20 § 2FRL eller sådana försäkringsföretag som omfattas av undantag enligt 1 kap. 20 § 1 samma lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.